

Nr 2 2021

KUSTPOSTEN

— *Organ för KA 2:s Kamratförening* —

KUSTPOSTEN

Organ för KA 2:s Kamratförening

Nr 2 2021 årgång 85

Utges av KA 2:s Kamratförening

Ansvarig utgivare: Peter Glimvall

Redaktionskommitté: Peter Glimvall, Olle Melin,
Bengt Jönsson, Ulf Sejlert
och MarinB info.

Layout: Dag Åshage
paul.assar@gmail.com

Kamratföreningen styrelse

Ordförande: Peter Glimvall
Vice ordförande: Rolf Lindén
Sekreterare: Lisbeth Landin
Vice sekreterare: Yvonne Wirbrand
Kassör: Sune Persberg
Ledamot och klubbmästare: Björn Wallmert
Suppleant och transportansvarig: Erling Holmberg
Suppleant: Olle Melin
Suppleant: Bengt Jönsson

Kamratföreningens utbud av KA-produkter

Slips KA 2	50:-
Livrem	120:-
Manchettknappar KA och Marinen	150:-
KA 2 Idrotthistoria, Nattlig patrullorientering Eskil Nyström och Marinens Hemvärnsmusikkår Kasset	60:-
Vykort Kungsholms fort (4 st)	10:-
Vykort Rosenholm (3 st)	10:-
CD Karlskrona Kustartilleriregemente	100:-

Ring kassören Sune Persberg för beställning
telefon 070 751 1644

Varorna levereras, när betalning skett.

Om varorna skickas tillkommer porto minst 20 kronor.

Plusgiro: 98067 -2

Bankgiro: 5584-9483

Omslagsbild:

Minnesdag för KA 2 på Stortorget.
Anders Karlsson dirigerar Marinens
Musikkår. I bakgrunden KA 2 och KA 2
Kamratföreningens fanor.
Foto Ulla Melin

Kamratföreningens adress

KA 2:s Kamratförening
Box 527
371 23 KARLSKRONA
Telefon: 073-182 80 47
epost: lisbet.landin@gmail.com
Postgiro: 9 80 67 - 2
Bankgiro: 5584-9483
Medlemsavgift: 150 kronor

Bildhäfte om KA 2

förläggningsplatser

Häftet kostar 60 kr och vill Du ha det
hemskickat tillkommer porto om 10
kronor. Du kan beställa genom att sätta
in 70 kr på postgiro 97 05 88-0

Gräsvik och dess historia

Boken kostar
60 kronor plus porto

Befästningspark Karlskrona

Boken kostar
50 kronor plus porto

KA 2-boken

kostar 100 kronor
plus porto
60 kronor

KA 2 kamrater

Nu när juleljusen åter har tänts runt vår värld är det dags att slå sig ner och fundera över året som gått. Det är inte utan att jag kommer att tänka på en berg- och dalbana. Ömsom har hoppet åter börjat spira i oss att vi skall kunna återgå till en mer normal vardag, och ömsom nås vi av nyheter om nya mutationer, nedstängningar och smitthärdar som för kortare eller längre tid begränsar vår handlingsfrihet. Men trots allt har vi under året kunnat genomföra viss verksamhet i kamratföreningens hägn. Framför allt är det KA2-dagen som jag tänker på och som har gett mig och många av oss fina minnen.

Vi uppmärksammade vårt regemente på dagen 21 år efter den tragiska nedläggningen den 30 oktober. Återigen samlades vi på Stortorget i Karlskrona, denna gång i ett strålande väder och med stor tillströmning av såväl regementsanhöriga som en intresserad allmänhet som fick lyssna till tal av vår senaste regementschef Günter Villman, amiralitetspastor Daniel Breimert och inte minst, Marinens Musikkår under ledning av Anders Karlsson som under en styv halvtimme underhöll med marscher kopplade till vårt regemente och vårt vapenslag. Detta var mycket uppskattat program. Från trappan till Fredrikskyrkan vajade vår regementsfana och kamratföreningsfana och ramade in högtiden under hela programmet. Under eftermiddagen genomfördes en bussrundtur i Karlskrona där Olle Melin på sedvanligt initierat och kunnigt sätt berättade om ursprung, förhistoria och historia kopplat till regementet och dess olika grupperingsplatser. På kvällen genomfördes ett uppskjutet årsmöte följt av en högtidsbankett på Sjöofficersmässen som samlade ett 40-tal kamrater. En utsökt supé serverades och stämningen var på topp. Det märktes att det var många av oss som längtat efter att få träffas igen.

Förutom KA2-dagen genomfördes även den traditionella grillfesten i somras på Skönstavik i arrangemang av

Flottans män, och våra uppskattade tisdagsträffar återupptogs också under sensommaren. Styrelsen har också lagt upp ett program för kommande år, men vi tvingas inse att detta program är preliminärt och kopplat till hur utvecklingen blir på Pandemifronten. Vi hoppas naturligtvis på det bästa och att vi kan genomföra de planerade verksamheterna.

2021 blev också ett märkesår för Forsvarsmakten i stort. Det var mycket länge sedan flera regementen och flottiljer återuppstod under så kort tid. Först ut var Norrlands Dragonregemente (K4) i Arvidsjaur följt av Älvsborgs amfibieregemente (Amf 4) i Göteborg. Därefter invigdes Upplands flygflottilj (F16) i Uppsala och Dalregementet (I13) i Falun. Återstår att inviga är Västernorrlands regemente (I22) i Sollefteå och Östersund samt Bergslagens artilleriregemente (A9) i Kristinehamn. Det kan lugnt konstateras att utvecklingen nu på allvar har vänts, från ständiga nedläggningar till en försiktig upprustning och etablering av Forsvarsmakten på fler orter i Sverige. Självklart känner vi särskilt för att Amfibiekåren nu får ett andra regemente och att detta etableras på för de flesta av oss känd mark, Kåringberget i Göteborg. Vi önskar regementschefen överste Fredrik Herlitz och all personal på förbandet stor lycka till med sina viktiga uppgifter, och vi ser fram emot, om planeringen håller, att komma till Amf4 första helgen i september nästa år för en Ka/Amf kamratträff.

Avslutningsvis vill jag önska er alla läsare, kamrater och anhöriga, god hälsa och en riktigt god jul och ett gott nytt år – anno 2022. Och jag gör det med en särskild önskan för oss alla: Måtte äntligen denna ruskiga pandemi klinga av under året som kommer!

Peter Glimvall

Stor övning ger Marinbasen värdefull kunskap

Efter knappt två veckors intensivt jobb är nu marinen i mål med årets stora övning, Swenex, Swedish Naval Exercise. Övningen genomfördes i huvudsak i två områden. På sydkusten har sjöfartsskyddsoperationer övats och längre norrut på ostkusten har förbanden övat på direkta angrepp mot Sverige, så kallade kustförvarsoperationer. Totalt har cirka 2200 soldater och sjömän deltagit i övningen.

Samtliga marina förband deltog i övningen i både Stockholm och Karlskrona. Marinbasens personal var igång redan helgen innan den

stora övningen började. Förbandet genomförde spridning och förberedelser för att vara beredda att kunna leverera logistik i flera riktningar när övrig personal startade upp följande måndag morgon.

Motståndskraft

Utmaningen för Marinbasens personal var att kunna upprätthålla uthållighet över lång tid på flera platser i landet. Drivmedel, ammunition och andra förnödenheter levererades både skarpt och i övningssyfte för att skapa uthållighet för de marina stridskrafterna.

-Marinbasens personal har prövats

och visat på stort engagemang och ödmjukhet inför uppgiften. Vi löser många uppgifter och har en bred palett av kunskap inom förbandet, säger Fredrik Edwardson, krigsförbandschef på Marinbasen.

Sjukvård

Flera sjukvårdsmoment har tränats med olika typer av scenarion med syftet att få till en verklig sjukvårdskedja från skadeplats, ute på öar eller ombord på fartyg, till land. Detta övades under realistiska krigslika förhållanden med de tillgängliga resurser som finns idag. För de övade enheterna som fick skadeutfall var övningen tillämpad, vilket gjorde att de var tvungna att lösa problem under tidspress. I flera moment var helikopter behjälplig med transport av skadade.

- I samtliga fall fungerade sjukvårdskedjan. Vi har dragit viktiga lärdomar om rapportering och sjuktransportledning som är grundförutsättningen för att få igång sjukvårdskedjan, säger momentövningsledare Jonas Wassdahl, läkare Marinbasen.

Tillsammans

Flygvapnets luftförvarsövning genomfördes samtidigt och de båda övningarna länkades samman med många gemensamma delar som samtränades. Kustbevakningen deltog med fartyg och flygplan för att stärka totalförsvaret. För första gången deltog även finska marinen i en svensk övning, totalt med åtta fartyg från kustflottan. Det finska stödfartyget Louhi var direkt underställd Marinbasen som en logistikresurs.

Joakim Nordstrand

Foto Joakim Nordstrand

Åter liv i luckan på Kungsholmsfort

Fanvakten framför Corpes Du Garde:
Fotograf Mikaela Linge.

Sedan slutet av 1600-talet har Kungsholms fort funnits i Försvarsmaktens ägo och vaktat Karlskronas hamninlopp. Under hela 1900-talet tillhörde fortet KA2 men några år in på 2000-talet lades så gott som all verksamhet ned och Kungsholmen var en arbetsplats för endast enstaka medarbetare på Fortifikationsverket. Men i september i fjol återinvigdes fortet efter ett år av renovering och uppräschning. Nu återfinns här omkring 250 rekryter och 50-talet instruktörer från Sjöstridsskolan som nyttjar i stort sett hela ön för militär grundutbildning.

Försvarsmakten växer och fler soldater och sjömän behövs för att klara kravet på militär tillväxt. När det stod klart att en totalrenovering av kasern Najaden inte kunde skjutas på framtiden fanns egentligen inte många andra alternativ till att flytta rekryter och utbildningsverksamhet till Kungsholms fort. För att kunna starta upp verksamheten i tid och lyfta standarden på ön startade ett intensivt samarbete mellan Sjöstridsskolan, Marinbasen och Fortifikationsverket.

Stort renoveringsbehov

Framförallt har man behövt åtgärda fuktproblem och täta ytskikt. Mer än hälften av alla logement har fått nya golv och färg på väggar och i tak. I anslutning till dessa har toaletter och badrum totalrenoverats. Vapenförråd har byggts, nytt gym finns på plats och lagerhallar för förvaring och närkampsutbildning har slagits upp. Likaså har en långa med inredda baracker lyfts iland som fungerar som utbildningslokaler.

Ett fungerande wi-fi har också varit prioriterat. Både för att personalen ska kunna utföra sitt arbete och för att de värnpliktiga ska ha tillgång till internet på fritiden.

Utöver renoveringen har man lagt tid på att lösa transportfrågan till ön utan landförbindelse. Idag löser Ekipagekompaniet tillsammans med en civil aktör transporten med dagliga turer mellan Örlogsbasen och Kungsholmen liksom mellan fortet och Finskan på Tjurkö.

Värnpliktiga åter på ön

Den 16 september 2020 hölls så återinvigningen av Kungsholmsfort. Marinchef Ewa Skoog-Haslum och försvarsminister Peter Hultqvist var på plats tillsammans med chefer från garnisonens förband samt de alldeles nyinryckta värnpliktiga.

De kommande åren planeras för drygt 250 rekryter årligen, men redan 2025 är planen att cirka 400 värnpliktiga ska utbildas i Karlskrona för att klara det kommer Sjöstridsskolan behöva ytterligare personal och plats för utbildning.

Omfattande renovering dusch

Spikning av marinchefens nya kommandotecken

Marinchefens förutvarande kommandotecken var starkt slitet och behövde efter mycket långvarig användning ersättas. Det infördes under kung Gustav VI Adolfs tid och ett nytt har tillverkats. Försvarmakten beställer alla fälttecken hos Armémuseum, som använder Handarbetets Vänner Ateljé som underleverantör. De konstbrodöser, som broderat, är Jennie Jakobsson och Katarina Öberg. Kommandotecknet är dubbelsidigt och dess två sidor är likadant utförda. Båda sidor består av ett gult och ett blått tyg som är sammanfogat på mitten. Kommandotecknet är handfållat och märkt med symbolen för HV ateljé, brodösernas initialer samt årtal. Arbets-tiden har varit cirka 700 timmar. Kommandotecken fästs vid stången med en rad tännlikor med 3,5 cm avstånd. Ett kommandotecken förs på stång till fots, till häst eller på/i fordon alternativt hissas ombord för att visa uppehållsplats för statschefen, regenten, försvarsministern, överbefälhavaren och vissa högre militära befattningshavare. Kommandotecken är personliga och kan inte användas av tjänsteförrättande eller ersättande chef. De ska vid ny befattningshavares tillträde personligen överlämnas till denne av företrädaren.

Numera förs kommandotecken av H.M. Konungen, regenten, överbefälhavaren, chefen för insatsstaben, arméchefen, marinchefen, flygvapenchefen, chefen för specialförbandsledningen samt av svensk chef för stridsgrupp uppsatt som EU:s snabbinsatsstyrka. Särskilt tecken förs av försvarsministern (endast ombord).

Bakgrund till spikning av fälttecken

På 1500- och 1600-talen hade varje kompani eller skvadron sin egen fana eller standar, som levererades till förbandet. Varje soldat i kompaniet/skvadronen slog sedan i en egen spik för att fästa fandan vid stången. På så sätt hade alla förbundet sig att rent fysiskt följa sitt fälttecken i döden. Denna sed försvann gradvis i Sverige under 1700-talet. Traditionen återupptogs dock från 2007, när kommandotecknet var klart för den operative chefen inom EU, då denne var svensk officer. Ceremonin blev så uppskattad, att spikning av fälttecken därefter blev en tradition före det högtidliga överlämnandet på förbandet. Ceremonin genomförs normalt på Armémuseum, men kan äga rum på andra ställen.

Vid spikning ligger fälttecknet utbredd på ett bord. De korta mässingsspikar (tännlikor), som fäster fanan/flaggan/standaret vid stången, är då halvt islagna. Platsvärden hälsar välkommen, tal hålls av mottagande förbandschef samt av representanter för tillverkaren och Försvarets traditionsnämnd. Därefter går förbandsrepresentanterna fram och slår i var sin tännlika.

Medverkande vid spikning av marinchefens nya kommandotecken den 10 september

Spikningsceremonin genomfördes i Sjöhistoriska museets minneshall, där den kungliga skonerten *Amphions* akterkastell utgör fond. Vård var museichef Mats Djurberg. Försvarets traditionsnämnd representerades av dess sekreterare Urban Schwalbe och de i nämnden ingående marina representanterna. Armémuseum och de ovan nämnda brodöserna från Handarbetets Vänner ingick också. Marinchefen kam Ewa Skoog Haslum biträdades av de tidigare marincheferna vam Dick Börjesson, vam Peter Nordbeck, kam Anders Grenstad, vam Jan Thörnqvist och kam Jens Nykvist. Övriga tidigare marinchefer fanns närvarande i form av porträtt.

Ceremonin inleddes med att en hornblåsare ur Marinens musikkår blåste apeller, varefter marinchefen höll tal. Hon inledde därefter spikningen varefter övriga närvarande marinchefer fullföljde denna.

Ceremonin avslutades med, att ett porträtt av förre marinchefen kam Jens Nykvist avtäcktes.

Sten Munck af Rosenschöld

Marinchefen konteramiral Ewa Skoog Haslum slår i de två första spikarna

Från vänster: viceamiral Jan Thörnqvist, konteramiral Jens Nykvist, konter Anders Grenstad, viceamiral Peter Nordbeck, viceamiral Dick Börjesson och konteramiral Ewa Skoog Haslum.

Foto Anneli Karlsson Sjöhistoriska museet

KA 2

Kamratförening hyllade regementet

Den 31 oktober 2020 var det 20 år sedan Karlskrona kustartilleriregemente, KA 2, lades ned. Avsikten var, att vi skulle arrangera en minnesdag för att minnas och hedra vårt gamla regemente.

Yttre omständigheter, pandemin, gjorde att vi sköt på arrangemanget till 2021 och då tillsammans med det framflyttade årsmötet.

Dagen inleddes på Stortorget, dit Marinens Musikkår under ledning av flaggtrumslagare Karin Svensson marscherade från kasern Sparre spelande idel kustartillerimarscher. Marinens Musikkårs medverkan lockade många karlskronabor till platsen framför Fredrikskyrkan, där ett femtiotal kustartillerister mötte upp. Framkomna till Stortorget vidtog en kort konsert med ytterligare kustartillerimarscher och nu leddes kåren av Anders Karlsson.

Minnestalet över KA 2 hölls av regementets sista chef, överste Günter Villman, i ett tal som väckte starka känslor och glada minnen till livs.

Ceremonin på Stortorget avslutades med en kort andakt av amiralitetspastor Daniel Breimert.

Såväl KA 2 som KA 2 kamratförenings fanor fördes under ceremonin av Bengt Jönsson respektive Björn Wallmert.

I omedelbar anslutning till KA 2-dagen hölls en manifestation över ett demokratiprojekt under ledning av landshövdingen. Den manifestationen fick genom KA 2-dagen en betydligt större uppmärksamhet, än den torde ha fått utan KA 2 Kamratförening.

Efter lunch var det åter samling på Stortorget och i buss gjordes en rundtur, där undertecknad var guide, kopplad till regementets tre förlägningsplatser i Karlskrona, Vallgatan, Oscarsvärn och Gräsvik.

Senare på dagen genomfördes årsmöte och kvällen avslutades med en högtidsmiddag på Sjöofficersmässen. Om detta kan Du läsa på annan plats i tidningen.

En arbetsgrupp under Rolf Lindén har planerat och genomfört KA 2-dagen. De är värda ett stort tack för en väl genomförd dag.

Olle Melin

Anders Karlsson dirigerar Marinens Musikkår. I bakgrunden KA 2 och KA 2 Kamratförenings fanor. Foto Ulla Melin

Amiralitetspastor Daniel Breimert i en kort andakt. Foto Ulla Melin

KA 2 siste regementschef, Günter Villman, högtidstalar. Foto Ulla Melin

Regementskamrater, mina damer och herrar,

Vi har samlats här för att högtidligt hålla minnet av Karlskrona Kustartilleriregemente KA 2. Det är nästan på dagen 21 år sedan vårt regemente lades ner.

Vid nedläggningen omfattade verksamheten över 250 yrkesofficerare och över 1000 värnpliktiga. Regimentet utbildade i Kustartilleriets samtliga huvud- och stödfunktioner. Förutom det så var KA 2 det enda förbandet i Sverige som utbildade Tung Kustrobot, precisions artilleri och central underhållsutbildning efterfrågade kompetenser i ett modernt försvar. Under senare år har man varit tvungen att hämta materiel från Museer för att återskapa förbandet tung kustrobot.

KA 2 utbildningsresultat var ut-

märkta till en betydligt lägre kostnad än för många andra förband, ca 35 – 40 % billigare. Personalomsättning- en var på en mycket låg nivå härigenom skapades en yrkeskår med hög kompetens som i sin tur gav en förbandsanda som är mycket svår att återskapa, tar många år, om ens möjligt.

Försvarsbeslutet 1999 / 2000 påminner i hög grad om 1925 års försvarsbeslut med i stort sett samma motivering – Den eviga freden har utbrutit. Skillnaden mellan Försvarsbesluten är att 1925 års beslut innehåll beslut för framtiden som t ex skapandet av ett Flygvapen genom en sammanslagning av Marinens och Armens flyg.

Regimentet hade rent geografiskt många fördelar med närhet till både Marinbasen och F 17 samt armen i Eksjö. Den geografiska närheten mellan förbanden skapade unika möjligheter att samöva och lära kän-

na varandra på olika plan. I slutet på 90-talet övade dessa enheter tillsammans under ledning av Örlogsbaschefen överste Bo Wranger och lade grunden till ett operativt samarbete i sydöstra Sverige. En förmåga som gick förlorad vid försvarsbeslutet och som fortfarande ännu inte kunnat återskapas.

Med det senaste försvarsbeslutet har man beslutat att återupprätta ett antal regementen. Regimentena ska utbildas ca 250 vpl om året. Jämfört med vad KA 2 utbildade så är skillnaden stor. Dessutom är huvuddelen av yrkesofficerarna inte utbildade i att utbilda utan endast i sin krigsbefattning. Försvarsbeslutet kanske skulle innehållit skolor för officerare att lära sig hur att utbilda igen.

Innan jag avslutar kan jag inte låta bli att ta upp KA 1 / Amf 1 flytt från Rindö till Berga. Hela regimentets miljöprövning låg hos miljööverdomstolen för prövning inför försvarsbeslutet. Sannolikheten för att miljöprövningen skulle beviljas var lika stor som om en kamel skulle kunna passera nålsögat. Vilket vi från KA 2 sida visade men som tystades ner. Flytten har kostat oss skattebetalare miljarder. En kuriositet de flesta regementscheferna på förbandet har varit och är f.d. KA 2. are.

Sist men inte minst vill jag passa på att tacka alla officerare som tjänstgjort och tjänstgjorde för det engagemang och stöd jag fick under nedläggningsprocessen. Många händelser som t ex loppet till Stockholm för att överlämna bulla för stöd att bevara KA 2, askunga.se, med flera. Dessa initiativ värmdes och gav gensvar. Jag tror att stödet från er och de geografiska förutsättningarna gjorde att Kungsholmsfort blev kvar. Utan fortet bedömer jag att Marinens saga i Karlskrona skulle varit slut i Försvarsbeslutet 2004.

Jag är oerhört stolt över att fått äran av att vara er chef, Band of Brothers.

Günter Villman

Karlskrona Kustartilleriregemente
KA 2 siste chef

Marinen 500 år 2022

Förberedelserna inför jubiléet fortskrider enligt plan och går efter semestrarna in i en mer intensiv planeringsfas, där detaljerna skall utarbetas och inkorporeras i, vad vi hoppas ska bli informativa och givande dagsprogram på respektive ort.

En viktig komponent på alla event är rekrytering, utan personal stannar Marinen. Vi kommer därför rikta särskild uppmärksamhet på de grupper, som vi ser som framtida medarbetare och förvaltare av det marina arvet, en nog så viktig uppgift, inte minst för att uppfylla det femte T:et i ÖB:s vilja, tillväxt. Ambitionen är att på varje ort kunna visa upp Marinen i perspektiven, dåtid, nutid och framtid med fokus på framtiden, allt under devisen ”500 år av hav, människor och konflikter”.

Ett led i att manifestera marinens första 500 år är, att på varje garnisonsort (Stockholm, Göteborg och Karlskrona) samt på platsen, där det började, Söderköping, låta resa en minnessten. Tanken har varit att hitta en bearbetningsbar sten på något för marinen betydelsefullt område, klyva densamma i fyra delar och placera respektive sten på den ort som väderstrecksmässigt motsvarar den plats den hade i terrängen. Sagt och gjort, undertecknad har under våren företagit några amatörgeologiska utflykter i Karlskrona och Stockholm och helt enkelt letat sten lämpad för ändamålet. På min tredje expedition fann jag på Rosenholms övningsfält i Karlskrona en sten, jag bedömde lämplig och tillkallade expertis för att göra en fackmannamässig bedömning av råmaterialet. Denna inspektion utföll till belåtenhet och den 30 juni avtransporterades stenen för sågning och vidare bearbetning.

Då stenen klyvs/sågas i fyra delar, kommer varje sten att ha två bearbetade sidor. Den ena sidan kommer prydas av marinens heraldiska vapen och den andra sidan en inskriptionstext, som är under framtagning.

Stenarna ska sedan avtäckas under ceremoniella former med flaggvakt, musikkår och tal vid nedanstående tidpunkter och platser. Vi har medvetet valt platser utanför militärt område för att underlätta besök för intresserade, dock har samtliga platser en tydlig anknytning till den marina historien. Samtliga beslutade platser har godkänts av aktuella fastighetsägare, som i samtliga fall har lovordat och helhjärtat stött våra önskemål.

Hjärtligt välkomna att övervara ceremonierna.

Johan Melin

Projektledare Marinen 500 år

7 juni 2022 Söderköping, Fisketorget

Denna plats är belägen, där Söderköpings hamn låg på 1500-talet och enligt lokala historiker har minst ett av de från Lübeck rekvirerade fartygen faktiskt anlöpt Söderköping. Denna ceremoni äger rum under förmiddagen.

7 juni 2022 Stockholm Skeppsholmen

Platsen tarvar väl ingen närmare förklaring. Då detta är själva födelsedagen kommer även salutskjutning att genomföras med salutbatteriet. Stenen kommer att resas i direkt anslutning till salutbatteriet rakt nedanför den byggnad, som en gång i tiden var hemvist för marinens personalavdelning, det så kallade Amiralitetshuset.

12 augusti 2022 Karlskrona, Amiralitetsskyrkan

Platsen är vald med tanke på, att Amiralitetsskyrkan drar många turister och knytningen till den marina verksamheten torde vara uppenbar, då många utlandsexpeditioner har välsignats av amiralitetspastorn i Ulrica Pia innan losskastning.

27 augusti 2022 Göteborg, älvstranden vid gamla Älvsborgs fästning

Gustav Vasa lär under en tid ha lett kriget mot Danmark 1523 från Älvsborgs gamla fästning och platsen vi valt, ligger i direkt anslutning till klippan, där fästningen stod och stenen kommer ha Nya Älvsborg i fonden, när man vänder blicken västerut.

Foto Johan Melin

Huvudfirandet under jubileumsåret är ju, som presenterat tidigare, planlagt till att genomföras i huvudstaden 3 - 7 juni. Anledningen till detta är mycket enkel, vår födelsedag är under den perioden och vi vill säkerställa, att så många som möjligt kan ta del av firandet, varför vår största stad också är vald som plats för huvudfirandet. Som det nu är, sammanfaller vårt firande med andra stora händelser, som tar såväl publik som "arealer" i anspråk delar av tiden, vi befinner oss i Stockholm. Till yttermera visso lägger vi själva (Marinen) på ytterligare verksamhet, som gör hela stockholmsveckan till en logistisk och planeringsmässig utmaning.

De marina aktiviteterna

De marina aktiviteterna, förutom jubileumsfestligheterna, är Pre sail conference inför Baltops, som genomförs 4 - 5 juni samt ett större örlogsbesök med ankomst för örlogsfartygen den 3 juni. Örlogsbesöken är ju naturligtvis kopplade till övningen men i planeringshänseende en separat aktivitet.

Stockholms stad ligger inte heller på latsidan, vad gäller aktiviteter under den aktuella helgen.

Den 3 juni genomför många av länets gymnasieskolor sin utspark, vilket brukar medföra stor aktivitet framför allt i city under eftermiddag/kväll. Den 4 juni genomförs Stockholm Maraton. Det innebär, att stora delar av innerstaden är avstängd för trafik och att bansträckningen i flera fall tangerar och passerar de förtöjningsområden våra egna och besökande fartyg är hänvisade till. Slutligen Nationaldagen den 6 juni, som också är ett stort arrangemang, som tar mycket av FM resurser i anspråk varför vi i Marinen medvetet har valt att göra ett uppehåll i jubiléet just den dagen.

Jubileumsprogrammet

Jubileumsprogrammet i Stockholm har följande huvudinnehåll och därtill hörande utmaningar.

Torsdag 2 juni påbörjar vi byggandet av utställningen i Kungsträdgården.

Fredag den 3 juni genomför vi vårt event i Kungsträdgården, där besökarna kommer att kunna ta del av bl a följande:

- Historisk utställning, med tillhörande filmer
- Maten i Marinen under 500 år
- Personal ur dagens Marin presenterar vår verksamhet och materiel
- Dyktank med dykeriuppvisning
- Utmaningar och tävlingar på örlogsmarina teman
- Rekryteringsverksamhet/förvarsupplysning
- Marinens musikkår konserterar och marscherar
- Fältartister med bl.a. en föreställning med "beredsakapstema" ("39-45").

När detta event stänger efter tapto av MMK vid kl 2200, blir det bråttom att plocka ner och förflytta delar av utställningen till bl.a. Djurgården, Stadsgårdskajen,

Stockholmsveckan - en logistisk och planeringsmässig utmaning för Marinen

Skeppsbrokajen och Norr Mälarstrand, innan avspärrningarna för Stockholm Maraton "slår igen" och omöjliggör landtransporter mellan våra tilltänkta områden under ett knappt dygn.

Den 4 - 5 juni har vi mindre utställningar vid vissa förtöjningsområden och i anslutning till Vasamuseum, där även veteranflottiljen kommer att ha öppet för visning. Den 4 juni genomförs även på Vasamuseum, Marinens jubileumsbal, som arrangeras av SOSS med Marinchefen som självklar hedersgäst.

Den 6 juni ligger vi lågt med jubileumsaktiviteterna för att inte ta fokus från Nationaldagen.

Grand finale på Stockholmsveckan blir den högtidliga avtäckningen av minnesstenen på Skeppsholmen den 7 juni, där vi hoppas kunna bjuda på såväl en mindre flottparad på Strömmen, salut och hederskompani vid avtäckningen.

Vad händer sedan?

Efter det kommer vi, som planerat och genomfört detta att förhoppningsvis kunna njuta av några dagars (välförtjänt?) återhämtning, för att efter semestrarna ta nya tag i Karlskrona och Göteborg.

Som ni alla förstår är det många rörliga delar under Stockholmsveckan, som absolut måste haka i varandra för att minimera friktionerna mellan alla intressenter och verksamheter.

Fair Winds
Johan Melin

Salut från Skeppsholmen

Årsmöte för KA 2 Kamratförening 2021

Som den minnesgode läsaren erinrar sig så fick vi på grund av pandemin skjuta fram vårt årsmöte innevarande år som normalt skulle genomförts i februari till hösten. Men samtidigt som vi firade KA2-dagen den 30 oktober kunde vi också genomföra vårt efterlängta årsmöte. Kamraterna samlades på Sjöofficersmässen i god tid före 1700 och fick lyssna till ljuva toner från KA2-oktetten vars melodier harmonierade väl med de sprittande bubblorna i en svalkande välkomstdrink.

1700 äskades så tystnad och vårt årsmöte kunde inledas. Efter inledningsord och uppläsningen av en hälsning från Hans Majestät Konungen, hölls parentation över under året avlidna kamrater. Björn Wallmert förde vid detta tillfälle fanan och oktetten inramade ceremonin med stämmingsfull musik omfattande "ljusa skuggor" och vår regementsmarsch. Därefter tog de stadgeenliga förhandlingarna vid. Det var inga stora förändringar som gjordes detta år, den avgående styrelsen beviljades ansvarsfrihet, budgeten antogs, medlemsavgiften bibehölls på nuvarande nivå och verksamhetsberättelsen godkändes och lades

till handlingarna. Avseende val till styrelsen var den enda förändringen att Erling Holmberg valdes till ordinarie ledamot och Sune Persberg till suppleant. Efter en dryg halvtimme avslutades så årsmötet och kamraterna kunde vidta erforderliga förberedelser inför den stundande högtidsmiddagen som tog vid 1800.

Det var en utomordentligt god supé som bjöds och den inleddes med styckjunkartallrik följd av oxfilé och som final en läcker anrättning med vit choklad. Därtill anpassade och välsmakande drycker. Flera tal hölls under middagen med kopplingar till vårt regemente och den tragiska nedläggningen för 21 år sedan. Tre regementschefer var närvarande och höll tal, Roland Hultgren, Göran Boijesen och Günter Villman.

Efter middagen samlades vi i klubbbrummet för kaffe, minnen och gemytlig samvaro. Vi alla gladdes åt att åter få träffas under dessa former och få umgås med kamrater som vi lärt känna anno dazumal när KA2 var en stark och livaktig länk i rikets försvar.

Peter Glimvall

Bilder från mötet på sista sidan

Regementskamrater, mina damer och herrar,

När jag började tänka på vad jag skulle säga inför att högtidlig hålla minnet av vårt regemente Kunglig Karlskrona Kustartilleriregemente KA 2, startade en resa genom minnenas allé. Av allt det jag upplevt så kan man ju bara välja små bitar annars blir vi sittande hela natten. Efter som jag blir emotionell berörd när det kommer till att prata om vår gemensamma resa har jag förberett mig genom att skriva ner det jag vill säga. Andra funderingar var kort eller långt, torrt eller med humor, så hamnade jag i det mer allvarsamma.

Vi är här för att högtidlig hålla minnet av vårt regemente Kunglig Karlskrona Kustartilleriregemente KA 2. Det är 21 år sedan, nästan på dagen. Det är med sorg i hjärtat när jag tänker på vilka fina officerare och medarbetare som förlorade en del av sin själ. Själva nedläggningsprocessen och dess eftermäle lämnar en hel del övrigt att önska.

Det som så här i efterhand har gett mig glädje är att alla hamnade i arbete på olika arbetsplatser, en del i Försvaret och andra i det civila. Jag hoppas och tror att det i slutändan blev bra för alla som arbetade på KA 2.

Jag är ju inte KA 2are från början utan lärde känna regementet som bataljons- och fortchef. Personalens kompetens och professionalism imponerade på mig och den

glädje jag kände när jag fick reda på att jag skulle få äran att också bli er regementschef var stor. Jag såg verkligen fram emot det. Då kunde jag inte drömma om den resa vi fick tillsammans. Under den korta tid som jag hade äran att vara er chef har skapat outplånliga minnen och glädje trots det som slutligen hände. Under processen lärde jag en hel del om andra men mest om mig själv, vad som är viktigt. Lärdomen bär jag med mig och försöker leva efter det, inte alltid så lätt.

Det alla gjorde för att om möjligt stoppa nedläggningen kommer för alltid att finnas i mitt hjärta. Som chef få uppleva detta är den yttersta ära en chef kan få av sina medarbetare.

Jag vill också passa på att skänka en tanke till alla kamrater som inte är närvarande och sända en tyst hälsning till dem och deras anhöriga.

Ett stort tack till de som har arrangerat detta och givit oss en möjlighet att avnjuta en god måltid tillsammans och också möjligheten att träffas och prata om minnen och kanske en och annan anekdot.

Tack för en fin dag och fin gemenskap.

Günter Villman

Karlskrona Kustartilleriregemente KA 2 siste chef

Brännpunkt ÖSTERSJÖN

Östersjön, som omger nästan 2300 km av Sveriges kust, är sedan flera år i fokus, politiskt, ekonomiskt och militärt. Där möts Ryssland, EU och NATO med sina olika intressen vid land-, sjö- och luftrumsgrensar. Sverige och Finland följer detta noga och samarbetar öppet och omfattande sedan länge med NATO för hjälp med att skydda sina intressen.

Bildkälla : Lars-Åke Sundgren

Denna artikel återger fakta och bedömningar om säkerhetspolitik och militärt agerande i östersjöregionen. Även Östersjöns stora betydelse som transportled för handel berörs.

Östersjön består från norr till söder av: Bottenviken, Bottenhavet, Finska Viken, Rigabukten och det som kallas för egentliga Östersjön. Östersjön är inneslutet mellan den europeiska kontinenten och den nordiska halvön (Sverige och Norge.) Från Atlanten via Nordsjön, Skagerack och Kattegatt når man sjövägen fram till Öresund och de danska bälten och därefter söder om Skåne vidare österut i Östersjön. Till östersjöländerna hör Sverige, Finland, Ryssland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tyskland och Danmark.

Östersjön – central transportled

Sveriges och övriga östersjöländers utrikeshandel baseras till betydande delar på att använda fartyg som transportmedel. Därför har östersjöhamnarna central betydelse. Alla östersjöländerna har investerat mångmiljardbelopp i om- och utbyggnader för effektivare godshantering. Olja, naturgas och kol svarar för omkring hälften av Rysslands exportintäkter. Olja, kol och många andra produkter och materiel skeppas främst ut från de tre jättelika ryska hamnanläggningarna djupt inne i finska viken, Primorsk, St. Petersburg och Ust-Luga. St. Petersburg är också en stor importhamn. Den relativt närbelägna finska hamnen Kilpilahti (Sköldvik) är den största hamnen i Finland räknat i hantering av totalt tonnage för inkommande och utgående gods. Den ryska gasexporten i Nord Stream 1-ledningen på Östersjöns botten består av två parallella rör lagda från Viborg i Ryssland till Gre-

ifswald i Tyskland. Den planerade Nord Stream 2 ledningen i samma sträckning har ännu inte erhållit tillstånd från alla inblandade länder.

Inte bara lastfartygen har erhållit bättre hamnar. I alla östersjöländerna har även den regelbundna färjetrafiken för gods och passagerare utökats och utvecklats. Även kryssningsfartyg för turister har tillkommit. Allt detta ger betydande ekonomiska tillskott i hamnbolagen och den lokala ekonomin.

Sverige har cirka 70 hamnar för godshantering längs Östersjöns stränder. Många av dessa har stor betydelse för export och import av råvaror, bearbetade material och färdiga produkter. Containertrafiken ökar i betydelse och Gävle hamn är ett exempel på ett effektivt logistikcentrum i expansion där sjöfart, järnväg och vägtransporter möts för snabba omlastningar och vidare transporter. Mer än 10 av de svenska östersjöhamnarna har regelbunden internationell färjetrafik för gods och passagerare.

Portarna till Östersjön och Öresundsavtalet

För både civil och militär sjöfart är Öresund och Store Bält att betrakta som portar att passera vid infart till och utfart från Östersjön. Alla östersjöländerna och deras partners, militärt och civilt, är helt beroende av att inga hinder finns för fri passage, in och ut. Detta har Danmark utnyttjat historiskt genom att bedriva tullverksamhet i Öresund med mycket stora inkomster som resultat. Vid mitten av 1800-talet möttes den danska tullen med kritik och ifrågasattes av många stater. Efter diplomatiskt arbete med många länder inblandade avtalades **1857**, att *Bälten (de danska sunden Stora och Lilla Bält) och Öresund framöver skall passeras i enlighet med traditionella*

Continerhamnen i Gävle. Bildkälla: Yilport Nordic

regler för oskyldig passage, med vilket avses att så länge fartyg från främmande stater, såväl civila som militära, inte betar sig fientligt eller på något sätt, som kan uppfattas som hotfullt, sker passagen i enlighet med internationell rätt.

Denna del av avtalet anses fortfarande vara av stor vikt för det säkerhetspolitiska läget i Östersjöområdet. Avtalets text om fri passage för alla vänligt sinnade fartyg innebär, enligt vissa sjöfartsexperter, stora svårigheter för svenska och danska myndigheter att förebygga fartygsolyckor, speciellt i det kraftigt trafikerade Öresund.

Avtalet enligt ovan benämns **Öresundstraktaten** och ingicks av Danmark, Sverige/Norge, (då i förbund) Storbritannien, Nederländerna, Belgien, Frankrike, Ryssland, Österrike, Bremen, Hamburg, Hannover, Lubeck, Mecklenburg-Schwerin, Oldenburg och Preussen. Observera att ett förenat tyskt rike, kejsardömet Tyskland, bildades först 1871.

Stora risker för kollisioner

Varje år passerar omkring 33 000 fartyg genom Öresund, därav 4 000–5 000 tankfartyg. Därför har det diskuterats att införa lotsplikt för direkt passage genom Öresund för fartyg med last av t.ex. olja och kemiska produkter. Lotsplikt är redan obligatoriskt för större fartyg till och från hamnar i Sverige och Danmark.

De allvarliga olyckorna har så här långt utblivit men Sjöfartsverket noterar mellan tre och nio incidenter varje månad. Det kan röra sig om motorhaverier, nödankring, varning för grunt vatten eller grundstötningar. I genomsnitt en gång i månaden identifieras och varnas fartyg, som håller kollisionkurs.

I Malmö hamn finns en bemannad och gemensam svensk-dansk trafikinformationsenhet, som driver ett gemensamt obligatoriskt fartygsrapporteringssystem. Enheten följer all sjötrafik in och ut ur Östersjön och ger service till fartyg vid behov (ibland varningar) t.ex. i hårt trafikerade eller miljö känsliga områden.

Från och med år 2011 är det obligatoriskt för fartyg över en viss storlek att rapportera, när de går in i Öresund. Detta ignoreras av många civila och militära fartyg varav de flesta från Ryssland. Sedan länge finns det också regler för, vilka vägar fartygen ska ta i Sundets norra och södra delar. Däremellan är det fritt att välja spår. Enligt Sjöfartsverket skulle säkerheten öka om trafiksepareringen infördes genom hela Öresund.

Många oljetankers – och vissa militära fartyg – går numera genom Stora Bält och undviker därmed Öresund.

EU och NATO i Östersjön vid ryska gränsen

Under de senaste 30 åren har Östersjön hamnat i internationellt fokus, politiskt, ekonomiskt och militärt. I början av 1990-talet föll Sovjetunionen föll ihop och Ryssland utropades som ny stat. Östtyskland återförenades med Västtyskland och många länder i Östeuropa blev självständiga, bland andra de baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen. År 1995 gick Sverige och Finland med i EU. År 1999 anslöt sig Polen till NATO och år 2004 till EU. Litauen, Lettland och Estland anslöt sig år 2004 både till EU och NATO.

Ur maktsynpunkt uppstod tre tydliga politiska och militära kraftcentra, Ryssland – EU – NATO. EU skapade förutsättningar och möjligheter för ekonomisk tillväxt och ökad handel för alla länder i regionen. Ryssland fick

Fartyg i trängsel i HH-leden i Öresund. Bildkälla: Göran Stenberg

NATO närmare inpå ”husknuten” än tidigare och med de nya medlemsstaterna gavs NATO helt nya möjligheter att agera i norra Europa. Sverige och Finland, som neutrala stater, tvingades revidera sin säkerhetspolitik redan vid Sovjetunionens sammanbrott och har över tiden utvecklat nära militära och politiska samarbeten med NATO.

EU:s strategi för Östersjöregionen är samarbete mellan alla länder runt Östersjön. Strategin har tre huvudsakliga mål: rädda havsmiljön, länka samman regionen och öka välbefindandet. Endast samverkan mellan alla stater i regionen inklusive Ryssland ger möjlighet att nå målen. EU har bildat många organ och startat projekt, som sedan flera år arbetar med konkreta ärenden inom den fastlagda strategin. EU-länderna och Ryssland bedriver omfattande handel, som starkt gynnar ekonomin för alla inblandade parter. EU:s och Rysslands relation är emellertid f.n. ansträngd. Under senare år har EU beslutat och genomfört ekonomiska sanktioner mot Ryssland, vilka konsekvent förlängts över tiden. EU menar, att Ryssland ”bedriver verksamhet, som undergräver eller hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende”. Konkret gäller sanktionerna främst den olagligt annekterade Krimhalvön, som EU menar tillhör Ukraina. Även ryskt stöd till rebellgrupper i östra Ukraina, den negativa demokratiska utvecklingen i Ryssland samt Rysslands interventioner i Syrien har givit negativ inverkan på relationerna. Sanktionerna är sannolikt effektiva, eftersom de irriterar den ryska regeringen som i diplomatiska, oklara uttalanden flera gånger under senare tid hotat EU med vedergällning.

Sverige har förpliktelser till alla EU-länder

Mike Winnerstig, analytiker och verksam som forskningsledare vid Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI)

skriver bl.a. i ”SÄRTRYCK UR STRATEGISK UTBLICK 7 – ÖSTERSJÖOMRÅDET - EN NY GEOPOLITISK BRÄNNPUNKT, FOI, November 2017”, att ”Sverige har i relativt bred politisk enighet de senaste två decennierna successivt ersatt sin traditionella neutralitetspolitik med en solidaritetspolitik, som Försvarsberedningen kallar det. Sverige är inte med i någon militär allians, men har förpliktelser – av ännu inte helt definierat slag – till alla EU-länder genom EU:s Lissabonfördrag (artikel 42:7), och har dessutom sedan 2009 uttalat en så kallad solidaritetsförklaring till alla EU- och nordiska länder. Varje tänkbar militär konflikt i Östersjöområdet innebär också att svenskt territorium kommer att bli mycket eftertraktat av de krigförande parterna, särskilt vad gäller operationer i Baltikum. Allt detta innebär att även Sverige med all sannolikhet mycket fort skulle dras in i konfliktförloppet. Det säkerhetspolitiska läget i Östersjöområdet har idag fler likheter med det kalla kriget än någonsin efter 1991, men utan någon stark ideologisk dimension. Geopolitiskt och militärstrategiskt har däremot konfliktens brännpunkt kommit avsevärt närmare Sverige. Detta är något som svenska beslutsfattare och det svenska försvaret nu tvingas att hantera. En god insikt i den geopolitiska dynamiken i vårt grannskap är en nödvändig grund för detta”. Winnerstig berör i texten ovan EU:s Lissabonfördrag, som ger läsaren funderingar. Eftersom EU som organisation ej har organiserat och utvecklat militärt samarbete mellan medlemsländerna för strid, är det högst oklart, hur EU:s solidaritetsförklaring länderna emellan skall fungera i ett skarpt verkligt läge. Kommer EU-länderna kunna enas om att begära hjälp från NATO?

Ryska ubåten OREL (ÖRNEN) i förflyttning till havs.
Bildkälla: Dansk Forsvar/Air Transport Wing

Ryska stridsflygplan Sukoi Su-57.
Bildkälla: Ryska Försvarsmakten

NATO växer

NATO som är en politisk och militär allians med 29 medlemsländer i Europa och Nordamerika bildades efter andra världskriget. NATO har antagit flera uppgifter bl.a. att ge medlemmarna politiskt och militärt skydd. En annan uppgift är att stimulera till överläggningar och samarbete med länder som inte är anslutna till NATO inom en mängd säkerhetsrelaterade

Områden, till exempel försvarsutveckling och bevarande av fred. Sverige och Finland är exempel på länder som i ren självbevarelsesdrift nära samarbetar med NATO som har strategiska intressen i och runt Östersjön.

Samarbete är lösningen

NATO har i nästan 30 år systematiskt utvecklat partnerskap med cirka 40 icke-NATO-länder i Europa, Nordafrika, Mellanöstern och Asien. Detta har fått en allt större betydelse och blivit en del i NATO:s kärnuppgifter. Sverige och Finland samarbetar sedan 1994 med NATO inom ramen för Partnerskap för fred (PFF). PFF är ett praktiskt inriktat samarbetsprogram mellan NATO och icke-NATO-länder i Europa, Centralasien och södra Kaukasien. PFF har blivit särskilt viktigt som ett instrument för de deltagande länderna att samordna, förbereda och öva sina styrkor inför internationella krishanteringssatser. PFF har även ett säkerhetsfrämjande syfte. Som deltagare i PFF vill Sverige och Finland medverka till uppbyggnaden av en alleuropeisk säkerhetsordning för ett stabilare och säkrare Europa. Grunden för PFF är, att varje land självt bestämmer, inom vilka områden och på vilka sätt man vill samarbeta med NATO. Sverige och Finland väljer själva omfattningen av medverkan med utgångspunkt från sina intressen. Övningar i PFF-regi genomförs fortlöpande.

Bland andra länder har Sverige och Finland ytterligare utvecklat och fördjupat samarbetet med NATO, både militärt och försvars- och säkerhetspolitiskt. Sverige har t.ex. ett samförståndsavtal med NATO om *värdlandsstöd*. Avtalet syftar till att säkerställa, att värdlandet kan lämna effektivt stöd för militär verksamhet på sitt territorium i samband med övningar, krishanterings- eller andra insatser. Avtalet skapar också förutsättningar för att öka

Försvarsmaktens förmåga att både ge och ta emot civilt och militärt stöd.

Alla avtal om Sveriges deltagande i internationell militär samverkan beslutas av riksdag och/eller regering inom ramen för gällande svensk lagstiftning. Finland hanterar sitt samarbete med NATO på liknande sätt.

Ryssland, Östersjön och kärnvapen

Östersjön är naturligtvis av största, militärstrategiska betydelse för Ryssland. I en eventuell framtida militär konflikt mellan Ryssland och NATO, räknar NATO i sin strategiska planering med, att det finns fyra öar i Östersjön – Åland, Gotland, Öland och Bornholm – som i ett upptrappat läge kan besättas av ryska luftvärnsförband för att skapa en framskjuten rysk försvarslinje. Den hypotesen ökar vikten av att kunna ta kontroll över inloppen till Östersjön via Öresund och Stora Bält.

Ryskt sjöterritorium i Östersjön samt dess land- och luftterritorium i östersjöregionen är militärt organiserade i de Väpnade Styrkornas Västra Distrikt, som omfattar hela västra Ryssland inklusive Moskva-området och landet däromkring. För såväl defensiv som offensiv krigföring finns i området mycket stora resurser i manskap, vapen, logistik m. m.

Vid Östersjöns södra kust i den ryska regionen Kaliningrad, landområdet mellan nordöstra Polen och västra Litauen (endast 30 mil från Sveriges sydkust,) har delar av dessa militära styrkor en framskjuten plats. Moderna sjö- och flygstridskrafter har här baser och förråd för såväl offensiv som defensiv krigföring. Häri ingår medel- och långdistansrobotar med kärnstridsspetsar.

För övrigt samarbetar Ryssland militärt med grannlandet Belarus (Vitryssland) som har landgränser till NATO-medlemmarna Polen, Litauen och Lettland. Belarus och Ryssland har bl.a. gemensamt luftförsvar.

FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut) har i publikationer visat att det under de senaste tio, tolv åren skett en upprustning och kapacitetsökning i Rysslands arme-, sjö- och flygstridskrafter i såväl Västra Distriktet som i övriga Distrikt. Avskräckning och markering som global stormakt mot omvärlden samt stor misstänksamhet mot USA och dess allierade är några förklaringar till den rys-

En amerikansk oladdad Minuteman III ballastisk missil avfyras. Foto: Senior Airman Clayton Wear

ka regimen stora satsningar, som bl.a. omfattar nya effektiva vapensystem samt en ökad rekrytering och utbildning av yrkessoldater. Dock är värnplikten en förutsättning för att tillräckligt tillhandahålla behovet av manskap i de Väpnade Styrkorna.

För avskräckning och försvar

I de Väpnade Styrkornas Västra Distrikt inkluderas en stor kärnvapenarsenal för såväl strategisk som taktisk användning. Antalet kärnvapen – kärnladdningar –, som Ryssland har är naturligtvis hemligt och därmed svårt att uppskatta, i likhet med USA:s och Storbritanniens innehav.

Det uppskattas från många håll, att Ryssland tillsammans med USA har omkring 90 % av världens alla kärnvapen. Det sammanlagda antalet ryska och amerikanska kärnladdningar beräknas av många källor till över 13 000. Hur många av dessa, som är klara för strid och monterade på någon av de många, potentiella vapenbärarna är oklart. I detta sammanhang menar några forskare att antalet kärnvapen – totalt i hela världen – blivit färre över tiden. Samtidigt har de i dag mindre laddning och är mer träffsäkra. De kan användas i situationer, som tidigare var helt otänkbara eftersom de är mycket träffsäkra och skadorna kan begränsas. Det skapar nya användningsområden i ett krig. De kan användas taktiskt.

Det är sannolikt, att skjutklara ryska kärnladdningar finns placerade i den ryska regionen Kaliningrad belägen cirka 300 km från södra Sverige (*se kartan i denna arti-*

kel.) Det är också sannolikt, att det finns skjutklara kärnladdningar på avskjutningsrampor placerade på andra platser i västra Ryssland, vilka kan nå mål på den europeiska kontinenten samt på andra kontinenter. Observera i detta sammanhang, att bägge stormakterna även har kärnladdningar, som kan bäras av såväl flygplan som fartyg inkl ubåtar och därmed kan avfyras från platser och positioner som kan bestämmas från tid till annan. Rysslands kärnvapenarsenal kan ses utifrån minst tre perspektiv. Ett är som försvar och avskräckning, ett annat som verktyg mot konventionell, militär aggression från USA och NATO. Ett tredje perspektiv är ambitionen att bli betraktad och agera i positionen som en global supermakt, jämbördig med USA och framöver även Kina, som har ambitioner att nå denna roll.

NATO och kärnvapen

Kärnvapen för avskräckning och försvar är en del av NATO:s militära strategi. Sedan länge har NATO disponerat kärnvapen utplacerade i Europa. NATO har inga egna kärnvapen, utan organisationen har tillgång till USA:s och Storbritanniens kärnvapen. I Europa uppges NATO:s kärnvapen vara utplacerade i Tyskland, Nederländerna, Belgien, Italien och Turkiet. Det exakta antalet är hemligt. Frankrikes kärnvapen ingår inte i NATO:s kärnvapenarsenal, men kan komma att användas i samband med vissa operationer, om Frankrike så anser lämpligt.

NATO minskar Rysslands handlingsfrihet

NATO:s nuvarande närvaro i östersjöregionen har en betydande, tung inverkan på Rysslands politiska och militära handlingsfrihet. Mike Winnerstig, vid FOI, som citerats tidigare i denna artikel har beskrivit Östersjöregionen. Han skriver bl a ”De baltiska länderna är små och svårförsvarede och även en begränsad attack mot dem skulle innebära att Ryssland skulle kunna splittra NATO och utmana det amerikanska ledarskapet globalt. Sannolikheten för detta är låg, därför att riskerna för Ryssland är höga. Detta särskilt sedan NATO våren 2017 började framgruppera allierade förband till de baltiska länderna och Polen. Styrkorna omfattar inte mer än en bataljonsstridsgrupp per land, men utgör en effektiv ”snubbeltråd” mot ryskt agerande. Sveriges centrala placering i Östersjöområdet kommer naturligen dra in vårt territorium i en eventuell konflikt. Att förstå hur den geopolitiska dynamiken fungerar i vårt grannskap bör därför vara av högsta vikt för svenska beslutsfattare”.

Winnerstig skriver vidare om NATO:s toppmöte i Warszawa 2016, vilket beslöt, att mindre allierade förband under längre perioder skulle baseras i ”frontstaterna”, (de baltiska länderna och Polen, förf. anm) för att genom sin närvaro och sin faktiska stridsförmåga utgöra ett väsentligt bidrag till dessa länders försvar. Under 2017 verkställdes beslutet.

Winnerstig fortsätter: ”I Estland grupperades en tung infanteribataljon, tillsammans med ett franskt mekaniserat infanterikompani. I Lettland baserades en kanadensisk motoriserad infanteribataljon, ett spanskt mekaniserat infanterikompani och ett polskt stridsvagnskompani, tillsammans med mindre understödsförband från Italien, Slovenien och Albanien. I Litauen har Tyskland baserat en mekaniserad infanteribataljon, som understöds bland annat av ett norskt infanterikompani och enheter från den nederländska armén. I Polen har USA baserat en bataljonsstridsgrupp från den motoriserade brigad som USA har permanent baserad i Tyskland. Därutöver bidrar även Storbritannien och Rumänien med moderna stridande enheter.

Totalt deltar nu mer än ett dussin NATO-länder i det direkta försvaret av de tre baltiska länderna och Polen. Truppstyrkan rör sig om drygt 1100 soldater per land, vilket innebär att hela insatsen omfattar ungefär en brigads storlek (knappt 4500 man). Ur militär synvinkel är detta givetvis mest ett så kallat snubbeltrådsförband. Med detta menas, att styrkan inte är tillräckligt stor för att ensam kunna avvärja ett militärt anfall från en stormakt av Rysslands typ, men i händelse av ett sådant anfall kommer angriparen att direkt hamna i krig med halva NATO samtidigt och indirekt med hela västvärlden. Den avskräckande effekt som får anses ligga i detta torde kunna betraktas som mycket stor. Att styrkan inte är större än en bataljonsstrids-grupp per land, innebär också att det inte går att hävda att den skulle kunna få offensiva uppgifter. Till det är den alldeles för liten.”

Winnerstig drar slutsatsen, att ”beroende på förvar-

ningstiden och hur stora resurser som en angripare skulle avdela, kan de baltiska och polska försvarsmakterna – tillsammans med de allierade förbanden – agera som en reell bromskloss också mot ett substantiellt ryskt militärt angrepp. Som ytterligare resurser har NATO också sedan tidigare inrättade snabbreaktionsstyrkor, inte permanent baserade någonstans utan möjliga att upprätta efter beslut i särskilt ordning”.

Enligt Winnerstig kan dessa uppgå till totalt 45 000 soldater. Skribenten av denna artikel tillägger, att därutöver har NATO i de tre baltiska länderna och Polen tillgång till moderniserade flygbaser och hamnar. Dessutom bör motsvarande anläggningar i Tyskland, Storbritannien, Belgien, Rumänien m. fl. NATO-länder läggas till beräkningen av NATO:s kapacitet i Östersjöområdet. Winnerstig avslutar... ”genom dessa åtgärder kan NATO ha hittat en rimlig balans mellan avskräckning och provokation. Ryska företrädare och rysk media utmålar dock hela processen som destabiliserande för regionen, vilket i huvudsak torde bero på att den minskar den ryska handlingsfriheten vad gäller militärt agerande”.

Oro i Sverige

Under lång tid har det funnits viss oro i Sverige angående rysk upprustning och ryska kärnvapen i östersjöregionen. Från tid till annan ges exempel på rörliga vapenbärare i regionen, vilka kan avfyra såväl strategiska som taktiska kärnladdningar. Sommaren 2020 noterades den 154 meter långa ryska ubåten *Orel* (*Örmen*) i ytläge passera in i Östersjön. *Orel* drivs av två kärnreaktorer och kan bära 24 kryssningsrobotar med lång räckvidd och utrustade med kärnstridsspetsar, som bl.a. är avsedda att slå ut amerikanska hangarfartyg på långa avstånd. Jämförelsevis är en svensk ubåt ca 60 m lång med diesel- och stirlingmotor. Även torpeder med kärnladdningar mer än tio gånger Hiroshimabombens kraft ingår i *Orels* arsenal! Niklas Granholm, forskningsledare i FOI, yttrade vid tillfället, enligt SvT, att en stor olycka i Östersjön med en kärnkraftdriven ubåt med kärnvapenladdade torpeder skulle bli förödande. Enligt Granholm passar *Orel* inte in i Östersjön. Den är lätt att spåra. Avsikten med *Orels* besök i Östersjön var och är oklar. Styrkedemonstration för avskräckning? På väg till övning eller service och översyn på varv i Kronstadt (nära St. Petersburg) eller flottbasen Baltijsk (i regionen Kaliningrad?) Granholm sade vidare, att Rysslands militära makt ofta demonstreras med manövrar. *Orels* verkliga roll är främst i Nordatlanten och Barents hav. Den är ett skydd för den kärnstrategiska förmågan i de Väpnade Styrkornas Norra Distrikt och har sin hemmahamn i en flottbas nära Murmansk i nordvästra Ryssland. *Orels* ”systerubåt” *Kursk* sjönk år 2000 efter att en torped exploderat ombord och hela besättningen med 118 personer omkom. *Kursk* var en ubåt av samma klass som *Orel*. I andra ubåtar av samma klass har det förekommit bränder.

Andra sätt, som Ryssland visar makt och styrka i Östersjöregionen, är tillfällena, då ryskt jaktflyg i snabbt

Amerikanska och svenska specialförband samövar. Foto: Alexander Gustavsson/Försvarmakten

agerande, i onormal och riskfylld närhet, möter svenska, finska, amerikanska eller brittiska flygplan eller fartyg på uppdrag på internationellt vattenområde.

Flera kränkningar av ryska militära flygplan under den senaste tioårsperioden finns beskrivna i Försvarmaktens kommunikation. Även kränkningar av amerikanska militära flygplan förekommer!

Alla östersjöländer avsätter stora och högt kvalificerade resurser, bl.a. genom ständig signalspaning, med att ständigt bevaka, analysera och rapportera ”hem” militärt agerande i regionen. Signalspaning kräver avancerad teknisk och digital utrustning och sker på flera olika sätt, t.ex. med flygplan, båtar och från fasta inrättningar på land.

Försvarmaktens flygplan S 102 B har som främsta uppgift att bedriva flygburen signalspaning åt Försvarets Radioanstalt, FRA. Med en maxhastighet på över 900 km/h fungerar planet som mobil spaningscentral, som snabbt kan ta sig till intressanta bevakningsområden och snappa upp vital elektronisk information.

Det, som S 102 B utför, är inte kommunikationsspaning av meddelanden utan så kallad teknisk signalspaning. Det innebär spaning efter signaler från radar, navigeringsutrustning och vapensystem. Flygplanstypen S 102 B finns i två exemplar i Försvarmakten.

Sverige rustar och övar

I denna ökande militära verksamhet vid våra gränser planerar och genomför numera vår svenska försvarmakt förstärkt, egen övningsverksamhet. I stort har de senaste åren en förändring skett av det svenska försvaret där fler förband är insatsberedda med kort varsel. En annan viktig förändring, som skett över längre tid, är fler och

större övningar tillsammans med NATO-förband och Finland. Denna utveckling har en stark politisk förankring och majoritet i Sveriges riksdag.

Ett exempel på nära samarbete mellan Sveriges försvarmakt och USA, som har de största militära resurserna av alla NATO-medlemmarna, gavs under november 2020 då svenska och amerikanska specialförband (inklusive de s k Gröna Baskarna samt Navy Seals,) genomförde den mest omfattande gemensamma övningen någonsin.

Försvarets Forum, personaltidningen i Försvarmakten, skrev, att Anders Löfberg, chef för de svenska specialförbanden, efter övningen uttalade: ”...utöver specialförbanden inbegrep den även resurser från alla svenska stridskrafter, och ställde höga krav på samarbete mellan svenska och amerikanska förband och individer. – Vi har ett gemensamt ansvar att verka förebyggande och förhindra kriser och krig. USA utgör en viktig samarbetspartner kopplat till säkerheten i Europa. Att tillsammans kunna agera snabbt och beslutsamt i ett skarpt läge förutsätter att vi är samtränade redan i dag.” Enligt Försvarets Forum var syftet med denna gemensamma övning att undersöka – utifrån ett antal antaganden om en möjlig händelseutveckling i östersjöregionen – hur Sverige och USA genom konkret samarbete kan skydda sina intressen.

Anders Löfberg sade vidare ” att vi överhuvudtaget övar tillsammans har sin grund i en överenskommelse mellan ländernas försvarsministrar 2016, om att vi just ska stärka och fördjupa vår försvarssamverkan. Denna övning utgör ett exempel på en specialoperation, för att fördjupa vårt strategiska partnerskap till stöd för gemensamma intressen i Östersjöområdet.

Svenska försvarets signalspanningsplan S 102 B under uppdrag. Foto: Försvarsmakten

”Riskerna är små”

Trots Rysslands stora militära muskler och många gånger hotfulla agerande i Östersjöregionen samt landgräns till NATO-länderna Estland, Lettland, Litauen och Polen, menar några bedömare, att risken för ett ryskt offensivt militärt agerande mot dessa länder och/eller Sverige och Finland, är mycket liten. (Läs Mike Winnerstigs bedömning tidigare i denna artikel).

Samma riskbedömning, men från ett annat perspektiv, gör forskaren Siemon Wezeman i SIPRI, Stockholms Internationella Fredsforskningsinstitut. Han hävdar, att Rysslands försvarskostnader är betydligt lägre än NATO:s utgifter och ifrågasätter därför om Ryssland verkligen är ett militärt hot mot NATO. Hans studier visar bl.a. att USA:s militära utgifter 2019 var 11 gånger större än Rysslands motsvarande utgifter.

Ekonomiska problem i Ryssland

Siemon Wezeman följer noga kapprustningen, som pågår mellan Ryssland och västvärlden. Han betonar, att den ryska ekonomin har stora problem och kommer att begränsa fortsatta militära investeringar. Han menar vidare, att inom den närmaste framtiden riskerar Ryssland inte att ha råd med militära utgifter på en tillnärmelsevis så hög nivå som NATO. Om detta realiseras, så liknar detta, vad som hände Sovjetunionen under det kalla kriget på 1980-talet, då denna union inte längre klarade av att kapprusta mot NATO.

Östersjön förblir en brännpunkt

Denna artikel skrivs i mars 2021. NATO har kommit till Östersjöregionen för att stanna och konsolidera sin verksamhet t.ex. genom utvecklat samarbete med alla medlemsländer i regionen samt Sverige och Finland.

NATO har direkt tillgång till den ständiga uppgraderingen av vapentechnologi driven av USA, som dessutom politiskt försöker påverka övriga medlemsländer att satsa mer ekonomiska resurser i sina försvarsmakter.

Ryssland driver en hård, auktoritär politik på hemmaplan kombinerat med ett starkt, antivästligt inslag. Den militära förmågan konsolideras. En källa i FOI beto-

nar att ”om denna förmåga skall öka de närmaste 10 åren krävs att den politiska ledningen prioriterar och uthålligt genomdriver ökning av militärutgifter, försvarsmaterielbeställningar, de Väpnade styrkornas organisation samt den militära övningsverksamheten.”

Utveckling och förbättring av den ryska militära förmågan baseras till största delen på en stark, växande rysk ekonomi, där bl.a. naturresurser som t.ex. olja, gas och kol kan exporteras till höga vinster. Detta är inte alltid fallet. Den ryska ekonomin är därför mycket känslig för prissvängningar på världsmarknaden av dessa råvaror. Den politiska ledningen har parallellt utmaningen att förbättra materiell levnadsstandard för de många människor. Detta kräver också stora ekonomiska resurser. Hur stor är viljan och förmågan hos ledarskapet att samtidigt tillhandahålla ekonomiska resurser till såväl befolkningen som militären på nivåer, som dessa grupper uppfattar som acceptabla? Alla dessa utmaningar, som Putin och hans regim har att hantera med NATO och EU som resursstarka närmsta grannar, medför med hög sannolikhet, att Östersjöregionen framöver fortsätter att allmänt betraktas som en brännpunkt militärt, politiskt och ekonomiskt. Sveriges och Finlands säkerhetspolitik och militära förmåga måste därför även framöver planeras och genomföras med detta som utgångspunkt.

*Jörgen Andersson Fallskärmsjägare,
GU 71/72 Medlem i Fallskärmsjägarklubben
Analyser, värderingar och slutsatser i artikeln, vilka ej
är citerade från angivna källor, är skribentens egna.*

Stasi och Östtyskland

Efter mer än ett års uppehåll återupptog Stockholmsföreningen sina kvällsaktiviteter med föreläsningar den 11 maj. Först ut blev Krister Hansén, som tog oss med på en resa till Östtyskland och Stasi. När Krister var rotelchef vid kontraspionaget, hade han år 1984 bl.a. DDR som motståndare och efter murens fall blev han inbjuden till Berlin och fick i samband med besöket se Stasis högkvarter på Normannenstrasse, medan de tyska kollegerna fortfarande undersökte lokalerna och säkrade bevis för de övergrepp, som Stasi hade gjort mot den egna befolkningen.

När Tyskland 1945 hade besegrats tog segrarmakterna USA, Storbritannien, Frankrike och Sovjetunionen kontroll över det slagna landet. Västmakterna satsade stort på att bygga upp sina ockupationszoner, så att de skulle bli ekonomiskt självständiga. Samtidigt var de noga med att försöka förhindra, att ett nytt starkt Tyskland skulle återuppstå. Man tvingade därför på landet ett federalt system med starka förbundsländer och en svag centralmakt.

Den sovjetiska ockupationszonen gick dock ett helt annat öde till mötes. Sovjetunionen ville ha krigsskadestånd och flyttade det, som fanns kvar av fungerande industri, till Ryssland. När de båda tyska staterna fick självständighet 1949, såg de mycket annorlunda ut. Den nya förbundsrepubliken repade sig ekonomiskt och återuppbyggnadstakten var hög. Östtyskland, den Tyska Demokratiska Republiken, var lika fattig som vid krigsslutet. I den författning, som skrevs under sovjetiskt överinseende, skapades på pappret en flerpartistat, därav namnet "Demokratiska Republiken". Landet fick ett parlament benämnt "Volkskammer", folkammaren, där ett antal partier och intressegrupper skulle ha plats. Folkammaren valdes för femåriga mandatperioder. Antalet

Ett "paternosterverk" med tusentals registerkort

mandat var dock reglerat, så att det Socialistiska Enhetspartiet alltid skulle ha egen majoritet. Övriga tillåtna partier hade givna mandat, oavsett hur många röster de fick. Det, folket kunde rösta om, var, vilken av de godkända kandidaterna, de vill se som sin representant i kammaren.

Fattigdom och politiskt missnöje fick många att ta sig över till Väst. När DDR utropades som självständig stat 1949 uppgick befolkningen till 18,3 miljoner och landets ledning, som insåg att migrationen till väst var ett hot, förvandlade DDR till världens största fängelse. En i princip ogenomtränglig gräns med taggtråd och vaktorn byggdes från Lübeckbukten till den tjeckiska gränsen vid bayerska Hof, 1393 kilometer. Gränsen bevakades av 45 000 soldater, som hade till uppgift att skjuta skarpt mot sådana, som försökte ta sig igenom alla hinder och fly till Väst.

Västberlin låg som en ö inne i DDR och för att förhindra människor att ta sig över till Västberlin byggdes 1961 den "Antikapitalistiska skyddsmuren". Därmed trodde man sig kunna hålla folket kvar i DDR, men fria tankar och flyktplaner utgjorde ett hot inne i landet. Säkerhetstjänsten, Stasi, byggdes därför ut och blev en stat i staten. Ingen östtysk kunde tala fritt utan risk för att det fanns en angivare, som förmedlade åsikterna till Stasi. År 1988 hade Stasi 29 000 operativa agenter och 180 000 "inofficiella medarbetare", som angivarna benämndes. För att operatörerna skulle kunna förflytta sig förfogade de över 23 000 fordon. Stasis högkvarter i Berlin omfattade 41 byggnader, varav den högsta är 14 våningar hög. I kvarteret arbetade 22 000 personer och man höll sig med ett eget sjukhus, som hade 1 500 anställda. Idag har

Konservburkar med textilier som dränkts in med svett.

en av byggnaderna öppnats för allmänheten och man kan bl.a. se Stasichefens magnifika tjänsterum med tillhörande sovrum.

Byggnaderna innehåller dock mycket mer. Högst upp i en av dem låg kartoteket, ett flera hundra kvadratmeter stort rum utrustat med en mängd stora ”registersnurror”, kortlådor, som med en paternosterfunktion kunde lyfta fram något av de 12 000 löpmeter registerkort, som fanns för sökning. Kvinnorna, som arbetade i kartoteket, fick inte blandas med övrig personal, så de hade en egen hiss på utsidan av byggnaden. Anmärkningsvärt är, att allt register- och arkivarbete vid murens fall var helt manuellt. Stasi hade nämligen inte någon dator. En stordator var dock beställd och ett stort rum i bottenvåningen på ett av husen hade byggts om för att kunna ge plats åt dator och bandstationer. Väggar och tak hade klätts med kopparplåt för att förhindra att information från datorn skulle kunna stråla ut. När muren fallit, fick detta rum en ny uppgift. Den tomma lokalen inreddes med stora bord och runt dessa arbetade ett stort antal personer med att rekonstruera sönderrivna akter. Vid murens fall lämnade nämligen råttorna det sjunkande skeppet. Arkivet, som bestod av 111 000 löpmeter akter, hade de inte någon möjlighet att göra något åt. Däremot gavs order om att alla handlingar, som fanns i arbetsrummen, skulle rivs sönder och kastas i sopsäckar. Västtyskarna, som snabbt kom på plats, hittade därför flera tusen sopsäckar fyllda med pappersbitar. En ny myndighet, ”Gauckkommissionen” under ledning av prästen Joachim Gauck (sedermera förbunds-president) skapades och gavs i uppdrag att rekonstruera så mycket material som möjligt. Syftet var bl.a. att kunna betala ut skadestånd till personer, som hade drabbats av Stasi. Arkivet innehåller dock inte bara papper. En makaber upptäckt var de tusentals konservburkar, som till synes bara innehöll en gul tygbit. Det burkarna innehöll var svett, som tagits till vara vid pressande förhör. ”Svetteduken” konserverades och skulle användas av hundar för att kunna hitta och identifiera en regimkritiker.

Stasi var den inrikes säkerhetstjänsten, som låg under statssäkerhetsministeriet. Under samma ministerium lyd- de också ”kusinen” HvA, utlandsspionaget. HvA var till största delen inriktat på Västtyskland, men bedrev också underrättelseverksamhet i andra länder, som t.ex. Sverige. I Västtyskland var HvA mycket framgångsrikt. Bl.a. hade de en ”sekreteraravdelning”, som hade till uppgift att förföra kvinnliga chefssekreterare och via dessa få tillgång till hemligt material. HvA-agenter fanns på alla nivåer. Den mest kände blev förbundskansler Willy Brandts handsekreterare, Günter Guillaume, som försåg HvA med det mesta, som passerade Willy Brandt. Guillaume greps 1974 och dömdes till 13 års fängelse. Affären ledde till, att Willy Brandt tvingades avgå några veckor efter gripandet. Guillaume och hans hustru utväxlades 1981 och båda tilldelades Karl-Marx-orden. Guillaume befordrades till överste och hustrun Christel till överstelöjtnant. Kanske lika stor skada gjorde Hansjoachim

Tiedge, som greps 1985. Tiedge var chef för det västtyska kontraspionaget och hade tillgång till all information, om vilka underrättelseofficerare från HvA, som säkerhetstjänsterna i väst hade identifierat. Att inte någon östtysk underrättelseofficer kunde bindas till brottslig verksamhet i Sverige fick därmed en naturlig förklaring.

Med sitt föredrag ville Krister visa, hur en totalitär stat kan terrorisera sina medborgare och klamra sig fast vid makten. Efter murens fall och Sovjetunionens upplösning trodde vi, att denna typ av stater gått ur tiden. Det visade sig tyvärr vara fel och i ett antal länder i vår närhet skruvas tumskruvorna åt, pressfriheten inskränks och medborgerliga rättigheter får stryka på foten. Därför kan det vara bra att få en inblick i, hur det såg ut bakom kulisserna under 1980-talet. Idag, med DNA, ansiktsigenkänning och mobilpositionering har dessa stater möjligheter, som Stasi bara kunde drömma om och de använder dem.

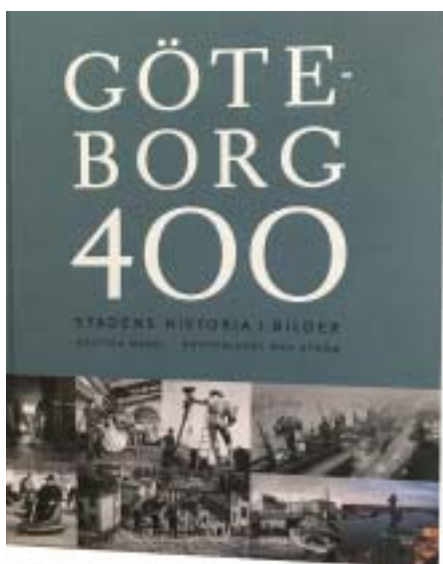
Krister Hansén/Lennart Bresell

Första advent i Kungliga Amiralitetskyrkan Ulrica Pia

Som traditionen bjudit de senaste åren genomfördes även i år en adventsgudstjänst första advent i Kungliga Amiralitetskyrkan Ulrica Pia i Karlskrona med deltagande av fanvakter från Kungliga Karlskrona Kustartilleriregementes kamratförening, Flottans Män och Fredsbaskarna. Klockan 1000 tågade vi in i kyrkan och tog plats framme vid altaret där vi sedan stod under hela gudstjänsten. Från KA2 kamratförening deltog i fanvakten Björn Wallmert och Peter Glimvall. Gudstjänsten samlade ett flertal församlingsmedlemmar och tjänstgörande präst var amiralitetspastor Daniel Breimert. Som vanligt bjöds på stämmingsfull och anpassad musik i form av traditionella psalmer, vacker musik och körsång. Efter drygt 75 minuter var det så dags för fanvakterna att avmarschera och återgå till enskilt adventsfirande.

Peter Glimvall

I år är det 400 år sedan staden Göteborg grundades av Gustav II Adolf. Man inspirerades av de nederländska förebilderna med kanaler och befästningar för att skydda den nya staden. Om detta och mycket därtill har i år utkommit boken *Göteborg 400, skriven av Kristian Wedel* och som dels är en historiebok men framför allt en bildberättelse, främst från slutet av grundläggningen fram till våra dagar. Det är ett imponerande bokverk, som möter läsaren. Bildserien från vår egen tid innehåller dessvärre egentligen någonting om den militära verksamheten i staden.

Undertecknad började sin militära bana just i Göteborg. Den 9 juni 1959 steg jag som värnpliktig befälselev innanför grindarna till KA 4 på Kåringberget för att under 11 månader utbilda mig till kustartillerist. Vi tillbringade perioden januari – april ute på Styrös potta, där vi lärde oss att hantera ett 15,2 cm kustartilleribatteri. Detta batteri är numera delvis återfört till O II fort, där det en gång började.

Självklart satte nöjesstaden sin prägel på oss utombys och det fanns nöjesställen i det oändliga, där vi kunde spendera kronans lilla lön.

Jag minns också, hur vi fick lära oss vikten av att försvara Göteborg, Nordens redan då viktigaste hamn för export och import. Jag minns också hur stor den militära närvaron var i staden. KA 4 var stort och verksamheten

Oscar II fort

på Nya Varvet omfattande. Till detta kom Artilleriregementet på Kviberg (A 2) och luftvärnsregementet i Högsbo, Lv 6. Flygflottiljen på Säve (F 9) fanns fortfarande kvar och starten av marinens helikopterverksamhet pågick också i staden. Allt detta är borta idag, men snart är det dags för en vändning – Amfibieregemente 4 (Amf 4) återuppstår på Kåringberget.

4. amfibieregementet återuppstår

Som en följd av 2004 års försvarsbeslut lades Älvsborgs amfibieregemente ner 2006. Då hade regementet i samband med försvarsbeslutet 2000 vunnit striden över dåvarande Karlskrona kustartilleriregemente, KA 2.

Älvsborgs kustartilleridetachment – Älvsborgs kustartillerikår 1902 - 1926

När kustartilleriet sattes upp den 1 januari 1902, gjordes detta med två regementen, Vaxholms kustartilleriregemente, KA 1 och Karlskrona kustartilleriregemente, KA 2. KA 2 satte i detta sammanhang upp ett detachment för Älvsborgs fästning, KA 2Ä.

Organisationen bestod av detachementsexpedition och 12. artillerikompaniet samt senare 4. minörkompaniet.

Detachementet inrymdes på Nya varvet, som man tog över i sin helhet 1907. Förbandet bemannade fortet på Vesterberget (O II fort), Götiska batteriet, två minstationer på Vesterberget och på Nya Älvsborg samt två minkabelbåtar. Förste chef för departementet var löjtnanten greve Arvid Posse.

Beredskapen för Älvsborgs fästning höjdes i samband med unionskrisen 1905.

Den 1 oktober 1906 fastställdes detachementets stambemanning till 3 officerare, 7 underofficerare, 3 underofficerskorpraler, 8 korpraler och 42 meniga.

Med anledning av 1. världskrigets utbrott omvandlades Älvsborgs kustartilleridetachment till Älvsborgs kustartillerikår, KA 3.

Kåren drogs in 1926 som en följd av 1925 års härordning.

Mellankrigstiden 1926 – 1939

Kvar vid Älvsborgs fästning efter försvarsbeslutet 1925 blev kommandanten, 5 underofficerskorpraler och 6 stammanskap med uppgift att förvalta de olika uppbörderna. Under denna period finns inget skrivet om Älvsborgs fästning i årsrapporterna från KA 1 och KA 2.

Älvsborgs kustartilleridetachment 1939 – 1942

Den 1 september 1939 anlände ett detachment från KA 2 för att bemanna befintliga anläggningar. Samtidigt påbörjades en utflyttning av batterierna på O II fort till nya grupperingsplatser längre ut i skärgården.

Antalet värnpliktiga i Älvsborgs fästning ökade från cirka 300 till cirka 1000. Samtidigt påbörjades grundutbildning för värnpliktiga vid detachementet.

Göteborgs kustartilleriförsvaret och Älvsborgs kustartilleriregemente organiseras

1942 års försvarsbeslut innebar bl.a., att Älvsborgs fästning uppgick i det nyuppsatta Göteborgs kustartilleriförsvaret samtidigt som Älvsborgs kustartilleriregemente, KA 4, sattes upp den 1 oktober. (GbK/KA 4).

Åren 1946 – 2000

Organisationen vid det nyuppsatta regementet KA 4 förändrades vid ett antal tillfällen och KA 4 kom i stor utsträckning vara central utbildningsanstalt, i första hand för stam-, reserv- och värnpliktigt befäl. Exempel på detta är Befälsskolan, Instruktörsskolan, Radarskolan och Sjukvårdsskolan. Den rörliga artilleriutbildningen centraliserades till KA 2 fr.o.m. 1956 och luftvärnsutbildningen centraliserades på 1960-talet.

Försvarsbesluten 2000 och 2004

Försvarsbeslutet 2000 innebar, att allt kustartilleri i Sverige lades ned och de två återstående regementena, KA 1 och KA 4, omvandlades till amfibieregementen. För Amf 4 del blev lyckan kortvarig och förbandet lades ned 2006.

Förläggingsplatser

Från början fredsförlades personalen på Nya Varvet, som hade anor från första halvan av 1700-talet. Från 1907, då området fick sin slutliga omfattning, var KA 2 detachment ansvarig för området. Dessförinnan hade Krigsmakten 1870 lämnat området till Fångvårdsstyrelsen, men i början på 1900-talet återfördes Nya Varvet successivt till Krigsmakten.

Älvsborgs kustartilleridetachements personal inhystes 1939 på Nya Varvet och fr.o.m. 1942 utnyttjades också en gammal skola vid Majorna och ett antal civila fastigheter på Käringberget. År 1942 tog Sveriges riksdag beslut, att Käringberget skulle exproprieras för Kronans räktning och att där skulle placeras det nyuppsatta regementet KA 4. År 1944 var kanslihuset och kasernerna A1 och A2 klara. De närmaste åren därefter byggdes ytterligare sex kaserner, matsalsbyggnad m.m. och 1948 var utbyggnaden i huvudsak klar.

Befälsskolan 1959. Foto Olle Melin

Krigsförband

KA 4 utbildade personal för ett stort antal krigsförband, batterier och minspärtroupar, ledningsförband m.fl. Från början handlade det om batterierna på O II fort och Götiska batteriet, men antalet utökades efter hand med 24 cm, 12 cm, 7,5 cm och 57 mm batterier i Göteborgs skärgård. De fyra senaste tillskotten var fyra 7,5 cm batterier m/57 på Norra Stångehuvud (serie 1), Galterö och Lysekil (serie 2) samt Marstrand (serie 3). Till detta kom ett stort antal minspärtroupar från Halmstad till Strömstad. Alla dessa anläggningar utgick ur organisationen under 1990-talet och år 2000 var kustartilleriet i Göteborg ett minne blott.

Återuppståndelsen

Hösten 2021 återuppstår 4.amfibieregementet och kommer då att återta delar av Käringberget, som hela tiden behållits av Försvarsmakten. Här får man samsas med Sjö- och flygräddningscentralen, Försvarsmedicinskt centrum, Hemvärnet m.fl. enheter.

Chefen för Amf 4 kommer att bli garnisonschef i Göteborgs garnison.

Byggnader minner om stadens militära historia

Jag har valt ut tre kända märken för Göteborgs militära historia, skansarna Lejonet och Kronan samt Nya Älvsborg.

Skansen Lejonet

Redan i början av 1300-talet lät den svenske kungen bygga ett försvarsfäste på Gullbergs klippa vid Göta Älvs strand, men det var först, när fästningsarkitekten Erik Dahlberg tillträdde 1674, som Skansen Lejonet kom att realiseras. I juni 1689 kunde Karl XI inviga den nya skansen med sitt runda torn. Skansens viktigaste uppgift var att försvara älven nedanför skansen.

Under 1800-talet förlorade Skansen sin militära roll och började långsamt förfalla. Efter en omfattande restaurering 1972 fungerar Skansen som fest- och möteslokal. Idag utgör Skansen Lejonet också en av elva svenska salutstationer. Statligt byggnadsminne sedan 1935.

(Källa: Statens fastighetsverk)

Amf4 hamn

Skansen Lejonet 1930

Skansen Lejonet idag

Skansen Kronan 1700-tal

Skansen Kronan

Skansen Kronans uppgift var i första hand att försvara Göteborg mot ett angrepp från land. Utöver ett kvadratisk torn med avfasade hörn ritade Erik Dahlberg här bland annat också en 400 meter lång kaponjärgång, som förenade Kronan med den befästa staden. Jordvallar och bastioner kompletterade fästningen och år 1700 sattes slutligen själva Kronan på plats.

Efter en tid som fängelse kom Kronan att på 1900-talet fungera som ett militärmuseum, men erbjuder idag populära festlokaler. Statligt byggnadsminne sedan 1935.

(Källa: Statens fastighetsverk)

Skansen Kronan 1896

Nya Älvsborg

Vid Göta Älvs mynning och vid inloppet till Göteborg ligger Nya Älvsborg, eller Nya Älvsborgs fästning, som började byggas 1653 för att försvara staden mot den danska flottan. Fästningen har varit belägrad men aldrig intagen av fiendliga styrkor.

Under Skånska kriget 1675-1679 deltog fästningen i Göteborgs försvar mot danska angrepp och under senare delen av Stora nordiska kriget var den 1717-1719 inblandad i strider med dansk-norska sjöstyrkor under ledning av amiral Peder Tordenskjöld.

När fästningen senare på 1700-talet minskade i betydelse som militär anläggning, användes den i stället i ökande grad som fängelse fram till 1866. Under första världskriget hade fästningen rollen som minförråd, som en del i försvaret av Göteborgs hamn.

Nya Älvsborg ingår i en serie av försvarsanläggningar med namnet Älvsborg vid inloppet till Göteborg, som tidsmässigt avlöst varandra. Det skall inte förväxlas med sin föregångare Älvsborgs slott vilket, med början på 1300-talet, hade uppförts vid Klippan längre in i älvmyningen. Fästningen skall heller inte förväxlas med sin efterföljare Älvsborgs fästning, som är ett samlingsnamn för ett antal försvarsanläggningar i Göteborgs hamninlopp med bland annat Oscar II:s fort insprängt i Västerberget vid älvmyningen i början av 1900-talet.

(Källa: Statens fastighetsverk)

Arkivbilder

Olle Melin

Skansen Kronan idag

Nya Älvsborgs fästning

Salutskjutning har en lång tradition

A

nda sedan 1600-talet har salutskjutning varit ett sätt för Försvarsmakten att hälsa främmande dignitärer och fira våra egna nationella bemerkelsedagar.

Att skjuta salut var från början ett sätt för örlogsfartyg att visa fredliga avsikter genom att tömma sina kanoner på skott, då de anlöpte en främmande hamn. Kanoner på den tiden kunde ju bara ladda och skjuta ett skott åt gången i respektive kanon. Saluten om 21 skott var den internationella seden och för att visa, vilket land fartyget kom ifrån sköts "svensk lösen", vilket är två skott i snabb följd. Var kungen ombord sköts fyra skott och därifrån skall "ett fyrfaldigt leve" härstamma.

Salut kommer av latinets *salus*, som betyder hälsa och välfärd. Förutom att saluera med kanoner går det att saluera med sabel i stor eller liten salut. Man kan även avge honnrössalva av saluttrupp med gevär eller liknande. Det senare ses ju emellanåt i tv samband med någon begravning.

Saluten kom att utvecklas, även till det välkomnande vi har till utländska statschefer och kungligheter, som besöker Sverige. Sex dagar om året räknas som officiella salutdagar i Sverige och de är kungens och drottningens födelse- och namnsdagar samt kronprinsessans födelsedag samt nationaldagen.

Salut ges i en salutomgång om 21 skott med 5 sekunder mellan skotten med början på första slaget klockan 12.00 (söndagar och helgdagar kl. 13.00). Salutomgång om 21 skott är idag även en internationell praxis. Vid statschefens frånfälle skjuts sorgesalut med två salutomgångar.

Salutstationer med fast salutbatteri finns i Sverige på Skeppsholmen och Kastellholmen i Stockholm, Kungshall (Stumholmen) i Karlskrona, Kusthöjden i Härnösand och Skansen Lejonet i Göteborg. Ofta följs salutskjutningarna av ett stort antal intresserade och anhöriga till kanonbetjäningen. Hur Försvarsmakten skall genomföra salutskjutningar och vid olika tillfällen och antal skott finns reglerat i ett särskilt reglemente. Där har även säkerhetsföreskrifterna en framträdande roll. För den intresserade finns reglementet att tillgå på Internet.

Bilderna är tagna, när personal ur Marinbasen skjuter salut på Kungshall, Stumholmen på Sveriges nationaldag den 6 juni.

Ingmar Elofsson

Foto Ingmar Elofsson

Huvudsaklig källa: Försvarsmakten R Parad 7: SALUT (2017)

Frammarsch till salutbatteriet

Uppställning och avlämning till chef ur Marinbasen

Salut för Nationaldagen

Salutreglemente

Nya Böcker

Från utanförskap till gemenskap - (ungefär) hundra år av svensk säkerhetspolitik

Det har hänt mycket i svensk säkerhetspolitik på 100 år. Två världskrig har rasat, NF har bildats och upplösts. FN har bildats och bestått. Sverige har drivit en neutralitetspolitik och övergivit den. Sverige har blivit medlem i EU men valt att stå utanför Nato. Sverige har sagt nej till egna kärnvapen och drivit på för en kärnvapenedrustning. Sverige har också haft att ta ställning till flera internationella händelser som exempelvis Iraks invasion av Kuwait. Natos bombningar i Jugoslavien och terrordåden mot USA. Detta och mycket annat beskrivs ur ett folkrättsligt perspektiv i denna bok. Den är lättläst och passar alla med ett intresse för svensk säkerhetspolitik.

Efter kalla krigets slut och efter Berlinmurens fall valde Sverige att avskaffa neutralitetspolitiken och istället bygga säkerhet tillsammans med andra, främst EU och FN. Svensk säkerhetspolitik genomgick en radikal förändring. Begreppet folkrätt blev efterföljaren.

Vad är folkrätt? Folkrätt är den rättsordning, som i första hand reglerar staters mellanhavanden såsom regler för sjöfart, gränsdragningar, diplomatiskt utbyte eller när och hur en stat får använda militärt våld. I en stabil rättsordning, där staterna lutar på att även motparten respekterar regelverket, minskar risken för att stater skapar osäkerhet genom att vidta åtgärder, som syftar till att skapa säkerhet för dem själva. I ett sådant system blir alla säkrare - och det är precis vad Sveriges nuvarande säkerhetspolitik syftar till.

Hur säker är folkrätten? Vintern 2014 blossade en kris upp i Ukraina. Bland annat annekterades Krim av Ryssland efter en omstridd folkomröstning.

Omvärldens reaktion blev skarp. FN:s generalförsamling antog i mars 2014 en resolution, där det slogs fast, att folkomröstningen var olaglig. Samma inställning hade Europeiska rådet. Enligt president Putin var det emellertid fråga om en laglig process. Rysk trupp fanns på plats med den ryska dumans godkännande och det uttryckliga syftet att skydda ryska medborgare.

Rysslands argument, att man har rätt att skydda egna medborgare, är inte helt gripet ur luften. Att en sådan rätt finns, om än inte uttryckligen, hävdas bl.a. av USA och då

ofta med hänvisning till självförsvarsrätten. Ett angrepp på egna medborgare ska enligt denna tolkning vara att jämställa med ett angrepp på staten.

Folkrättsbegreppet är inte enkelt! Läs denna tänkvärda bok, vilken belyser säkerhetsfrågor och folkrättsbegreppet från Första världskriget fram till idag med många exempel och aspekter.

Per Ahlin är universitetslektor vid juridiska institutionen vid Stockholms universitet.

Jure Förlag AB 2018.
ISBN 978-91-7223-737-7.

Stellan Andersson.

Ostindiefararen Götheborg

– Den otroliga resan

Dykningar – skeppsbyggnad – segling

Det här handlar inte bara om en otrolig resa – det är en, skulle jag säga otrolig bok, som gjorts i samband med denna otroliga resa. Ostindiefararen Götheborg var skeppet, som på 1730-40-talet gjorde tre resor fram och tillbaka till Kina och som vid hemkomsten gick på Hunnebådan strax väster om Göta älvs mynning. Där blev hon vrak och glömdes därefter nästan bort.

År 1984 gjordes dykningar vid vraket och resten är sedan historia. Man studerade vraket och tog upp ett mycket stort antal föremål från vraket, både hela och trasiga. Och så bestämdes, att det skulle byggas en kopia av fartyget men med vår tids krav på säkerhet för att kunna göra en ny resa fram och tillbaka till Kina.

Bygget av fartyget beskrivs i ett antal kapitel såsom varvet, skrovet, riggen, seglen, maskinsystemen, inredningen, däcksutrustningen, ja alla detaljer får sin beskrivning i boken.

Och till Kina kom man men också hem igen och då gjordes ett antal sommarexpeditioner i svenska farvatten

Fartygets framtid var under en period skakig, men ny huvudsponsor har ryckt in och räddat fartyget för framtida seglatser.

Det här är en strålände bok, lättläst och mycket informativ. Det rika bildmaterialet är strålände.

Författaren Joakim Severinson är den ende, som varit med i projektet ända sedan dykningarna fram till idag. Han stora intresse har varit träfartyg, även sådana som har förlit och dykning, en passande kombina-

tion för en författare av en bok som denna. Det är bara till att gratulera till storverket. Breakwater Publishing AB.
ISBN 978-91-86687-69-4

Olle Melin

Soldatforskna

Professor Lars Ericson Wolke är en produktiv författare av allehanda historiska böcker. I boken Soldatforskna ger han tips om, hur man finner sina militära förfäder.

Författaren ger med start på 1500-talet uppgifter om Indelningsverket, rekrytering, båtsmän, skeppsgossar, lantvärnsmän och beväringar, officerare och underofficerare fram till dagens soldater, om internationella insatser och mycket annat.

Självklart beskrivs också soldatforskning på internet.

Till detta kommer ett antal faktatabeller om försvarsgrenarnas förband, inskrivningssområden, utländska förband i vår krigsmakt och mycket annat.

Som alltid när det gäller författaren är boken mycket informativ och ger läsaren möjlighet att forska vidare i ämnet. Boken är också fylld av bra bilder, som ger ytterligare information i ämnet.

Sveriges Släktforskarförbund och författaren 2020. ISBN 978-91-88341-38-9

Olle Melin

Taggträdkust

Många i vårt land har vandrat längs våra kuster och då inte kunnat undgå att träffa på en eller annan befästning av olika slag.

Bara i Skåne byggdes i den s.k. Skånelinjen 1063 värn under perioden juli 1939 till oktober 1940. Skånelinjen omfattade befästningarna från Hallandsgränsen runt hela Skåne fram till Vieryd mellan Ronneby och Karlshamn i Blekinge, Motsvarande linje i Blekinge mellan Ronneby och Blekinges

gräns mot Småland i öster hade färdigställt under 1938.

Författarens idé med att kalla boken "Taggrådkust" fick han, när han läste och fick berättat, att värbemanningens största uppgift under andra världskrigets beredskap var att bygga taggrådshinder runt befästningarna.

Författaren Leif Högberg har lagt ned ett kolossalt arbete med att i detalj studera alla värns belägenhet, modell och mycket annat, en prestation utan like.

Det finns i dag i landet ett oerhört intresse för befästningar av olika slag. Det har jag inte minst själv kunnat konstatera vid alla mina guidningar i Karlskrona skärgård.

Boken fyller därför ett behov inte minst för alla de "värnördar", som finns i landet men kan självklart användas som uppslagsbok. Utöver befästningarna finns upptaget bl.a. byggandet och belägenheten av mobiliseringsförråd m.fl. byggnader.

Boken har en tilltalande layout och innehåller ett stort antal bilder, där många av dessa aldrig tidigare publicerats.

Författaren Leif Högberg har gett ut ett tiotal böcker i motsvarande ämnen, bl.a. två böcker om anläggningar i Blekinge, ett antal böcker om delar av Skånelinjen samt inte minst de till marinen kopplade Muskö och O II Fort i Göteborg. Han ger också ut tidskriften Fort & Bunker.

Fort & Bunker 2021.
ISBN 978-91-639-9640-5

Olle Melin

Generalerna

Vem var mest lämpad ÖB?

Den frågan ställer sig författaren Victor Phalén i sin bok Generalerna.

Genom studier av officiella dokument men framför allt genom ett stort antal intervjuer har han sökt svar på frågan.

Det handlar om fem av landets hittills 12 överbefälhavare; Bengt Gustafsson, Owe Wiktorin, Johan Hederstedt, Håkan Syrén och Sverker Göranson d.v.s, de som var verksamma i slutet på det kalla kriget och tiden efter Sovjetunionens sönderfall.

Genom boken får läsaren såväl världshistoria som svensk historia i huvudsak kopplade till perioden 1986 - 2015. Läsaren får också en stor dos personhistoria, inte endast de fem överbefälhavarna utan också om 50 s.k. flaggofficerare (generaler och

amiraler av olika slag och grad). Till detta kommer intervjuer av såväl statsministrar som försvarsministrar samt ett antal tjänstemän i regeringskansliet.

Jag uppfattar att två spörsmål står i tiden, valet av överbefälhavare och Försvarsmaktens (o)förmåga att hantera försvarsbudgeten, som ständigt anses underbudgeterad.

De frågeställningar, som legat till grund för intervjuerna har bl.a. varit egen karriär, utnämningssprocessen, eget ledarskap och livet efter Försvarsmakten.

Svaret på frågeställningarna varierar självklart, men man imponeras av den öppenhet, som oftast präglade svaren. Man kan inte undgå upptäcka den konkurrens mellan individer, som ständigt tycks präglade verksamheten inom Försvarsmakten.

Till detta kommer en imponerande litteraturlista (drygt 80 publikationer) samt en bilaga från Försvarsmaktens årsredovisning för 2004 visande avvecklingskostnader för 14 förbandstyper samt vidare en ortsvis sammanställning av avvecklade, inrättade och omorganiserade förband, staber, skolor och centra.

Författaren Victor Phalén har en bakgrund som attackdykare vid kustartilleriet och tidigare ordförande för Reservofficersförbundet. Han har varit VD för teknikföretag och en flitig skribent i tidningen Kustjägarerna.

Det är ett imponerande arbete som författaren åstadkommit. För mig som, tidigare varit anställd i Försvarsmakten, är det en spännande och ibland förvånade läsning, hur det gick till i den högsta försvarsledningen. Men vi gräsrötter ute i landet hade kanske en annan syn på tillvaron.

EKERLIDS Förlag,
ISBN 978-91-89323-32-2

Olle Melin

Vår beredskap var god

Vår beredskap är god! Detta är ett klassiskt citat av den svenske statsministern Per Albin Hansson strax före krigsutbrottet 1939. Citatet har sedan stått som en symbol för vår beredskap under andra världskriget, även om beredskapen, vad gäller svaret, knappast kunde sägas vara god. Nej, Per Albins citat syftade till folkförsörjningen, och där var läget mycket mera positivt.

I boken *Vår beredskap var god* berättas om, hur Sverige förberedde sig för att klara kriget. Bland annat fanns i landet stora förråd av livsnödvändiga artiklar, alltifrån stora oljedepåer och sädesmagasin till vardagliga, enkla men ack så nödvändiga saker. I centrum stod Reservförrådsnämnden med sin styrelse och verkställande chefer, som såg till, att Sverige hade välfyllda lager av mat, läkemedel, bränslen och industriråvaror.

I cirka 35 kapitel redogör författaren med utgångspunkt från 1930-talet om olika åtgärder, som vidtogs eller skulle vidtas, om landet råkade i krig eller avspärning.

Det är en omfattande verksamhet, som beskrivs, en verksamhet som var ganska okänd för den gemene invånaren, men som förhoppningsvis skulle klara folkförsörjningen i ett för landet utsatt läge.

Men, i början av 2000-talet började man avveckla denna del av totalförsvaret och när man nu insett betydelsen av ett ekonomiskt försvar, blir det som att börja på noll igen.

Boken har skrivits av Pär Isaksson, som är författare och journalist med mångårig erfarenhet från såväl näringsliv som statlig förvaltning. Han har bl.a. varit pressansvarig vid EU i Luxemburg och journalist i tidningen Affärsvärlden.

Boken är mycket intressant och ger en bra bild över den del av det svenska försvaret, som man sällan talar om.

Timbro förlag 2021.
ISBN 978-91-7703-235-9

Olle Melin

U137 - vi som höll gränsen

Föreliggande bok återknyter till de dramatiska dagarna för 40 år sedan, 28 oktober - 6 november 1981, då den ryska ubåten U137 gick på grund i Gåsefjärden. Det var flera enheter som arbetade med denna incident: Flottan, Kustartilleriet, Kustbevakningen och Flygvapnet.

I denna bok är det Kustartilleriets medverkan och insatser, som skildras i 39 olika vittnesmål från Kustartilleriets förband. Boken är ett dokument från de som var med på olika sätt och från olika positioner och ger sina egna bilder från de olika insatserna, vilka de var involverade i.

Det imponerar verkligen att deras minnesbilder är så klara och detaljerade efter 40 år. Ett par av berättarna erkänner dock, att de

har vissa svårigheter att minnas hur tidssammanhagen såg ut, vilket är helt förklarligt.

Det som också imponerar är, att KA på ett så snabbt sätt lyckades få upp försvarsställningar och folk på plats ute i Gåsefjärden och att allt fungerade. De, såväl som övriga inblandade, var helt överraskade och ej förberedda på denna händelse. Den styrkedemonstration KA uppvisade hade med stor sannolikhet en avgjort avskräckande och respektingivande effekt på ryssarna. De fullföljde inte det planerade fritagningsförsöket, utan retirerade. Frågan är, vad händelseförloppet skulle varit, om denna incident hänt idag, då inte KA finns!

Boken är ett intressant och värdefullt historiskt dokument, som bygger på, vad de involverade såg, hörde och upplevde dessa dagar och detta har sedan lagrats av tiden och förädlats av fantasins jäst. Boken är ett tidsdokument, som väl fyller sin plats i denna dramatiska historia.

Boken inleds med en säkerhetspolitisk analys av Mikael Holmström, över hur det såg ut i Sverige och omvärlden 1981. Sovjetflottans aktiviteter i Östersjön var omfattande och var det en oavsiktlig felnavigering eller var det en avsiktlig intrång i svenskt militärt skyddsområde, som misslyckades? Gåsefjärden är inte vilken vik som helst. Där fanns förtöjningsplatser för svenska Flottans ytattackfartyg och var en nyckelpunkt. Oavsett vilket uppdrag U137 hade i Gåsefjärden, så ingick ubåten i en större offensiv flottstrategi.

U137 hade bevisligen kärnvapenbestyckning, en anmärkningsvärd upptäckt, men som enligt Besedin på U137 var legio på sovjetubåtarna. Att beskedet om kärnvapen på U137 ifrågasattes, säger en del om svensk oskuldfullhet och okunskap. Riksdagen hade i maj 1981 efterlyst en kärnvapenfri zon i Norden, vilket Sovjet visade välvilja och uppmuntran till.

Kapplöpningen pågick mellan USA och Sovjet om herraväldet över Atlanten i ett storkrig. Det gällde att ha kontroll över de livsviktiga transportvägarna från USA till Europa. Sovjet syftade till att i krig omringa och angripa Skandinavien för att nå Danmark och Norge och därmed Nordsjön och Atlanten. Det fanns redan sovjetiska planer på angrepp över Sverige på vägen.

Utgiven av artikelförfattarna = berättarna, Tryckt i Lettland 2021.
ISBN 978-91-7125-134-3.

Stellan Andersson

PS. Är Du intresserad av boken, kontakta Birger Werner, telefon 070-8341336

Den gyllene tråden.

Kalla kriget och Dag Hammarskjölds gåtfulla död.

Det är nu 60 år sedan Dag Hammarskjöld dödades i en flygkrasch i Ndola.

Några minuter innan midnatt, den 17 september 1961, påbörjar ett flygplan nedstigningen mot flygplatsen i Ndola, i dåvarande Nordrhodesia. I flygplanet sitter FN:s dåvarande generalsekreterare, Dag Hammarskjöld, som kommit för att få ett slut på den pågående Kongokrisen. Men landningen fullföljs aldrig och först på eftermiddagen dagen därpå, hittar man vraket.

En överlevande hittas, sergeanten Harold Julien, 36 år gammal, och före detta marin-kårssoldat och Koreaveteran, som nu var säkerhetschef för FN:s insats i Kongo. Han levde ett par dagar efter kraschen och förhör försökte att göras med honom. "Planet exploderade över landningsbanan i hög fart." På marken olycksnatten iakttog flera boende ett högt vinande ljud av ett jettflygplan, som flög lågt ovanför dem. Kort därefter hördes några smållar, skarpare än de sprängningar, som förekom i den närliggande gruvan, innan Hammarskjölds plan störtade.

En olycka. konstaterar den Nordrhodesiska haverikommissionen, men alla är inte lika övertygade.

De ögonvittnen, som förhöordes i samband med kommissionen, avfärdades som opålitliga och inte trovärdiga. Att några av dem sett ett annat plan samtidigt "övertygade inte som sanning".

Europeiska och lokala politiska krafter och underrättelsetjänster världen över ville se Hammarskjöld misslyckas i Kongo. Så, vad hände egentligen natten mellan den 17:e och 18:e september 1961?

Hammarskjöld hade alltid utsatts för dödshot. Ryssarna avskydde honom som agent för väst. Väst avskydde honom för att han öppnat dörren för ryssarna i Kongo. Kongoleserna avskydde honom för Lumumbas död. Belgarna och de vita afrikaner, som i själva verket dödat Lumumba, avskydde honom. FN hade parerat effektivt en guldrusch från alla håll i Kongo. Att vara ett hinder för sådana ansträngningar innebär att göra sig själv till måltavla för angrepp från alla, som fått sina planer om-

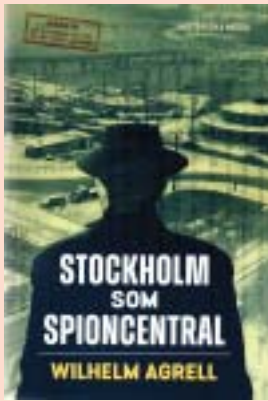
intetgjorda. FN och övriga länder, inklusive Sverige, visade inget aktivt intresse att driva fram den verkliga sanningen.

Dag Hammarskjöld är begravd nära slottet i Uppsala. Där finns en liten rektangulär sten, knappt större än 60x30 cm, vilken ligger platt mot gräset, placerad i den Hammarskjöldska familjegraven. Han strävade efter att övertala hellre än att tvinga. Att göra gott, även när det gjorde ont. Men han skulle förnekas den enkla rättvisan i en fullständig och uppriktig förklaring till sin död. Men sanningen har sin egen tysta kraft. Den triumferar i tysthet, i andra människors inre.

I **Den gyllene tråden** kan vi se resultatet av journalisten **Ravi Somaiya**s mödosamma arbete för att en gång för alla lösa ett av 1900-talets stora mysterier. En noggrann kartläggning av nya och gamla bevis vävs samman med gripande skildringar av den kaotiska Kongokrisen och människorna i dess centrum. Det hela leder till en oundviklig slutsats: Kraschen utanför Ndola var inte en olycka. Förhoppningsvis kan boken leda till att den här tragedin uppmärksammas på nytt av allmänheten.

Författaren **Ravi Somaiya** har arbetat på The New York Times, där han bland annat rapporterade om internationell och inhemsk terrorism och desinformation. Han bor och verkar omväxlingsvis i New York, London och Stockholm.
Utgiven på Bonnier Förlag 2021.
ISBN 978-91-0-015620-6.

Stellan Andersson

Stockholm som spioncentral.

När den amerikanska underrättelsetjänsten slog sig ner i Stockholm under andra världskriget, upprättades en lista över krogar och matställen, som personalen skulle vara försiktig med att besöka. På dessa platser riskerade man att föra sin konversation inför fiendens uppmärksamma öron. Staden vimlade nämligen av utländska agenter.

Under hela 1900-talet var Stockholm ett naturligt nav för diplomater och politiska dissidenter. Sveriges neutrala hållning och geografiska läge bidrog till, att staden blev ett attraktivt tillhåll för främmande makters spionverksamhet. Särskilt under andra världskriget utvecklades Stockholm snabbt till en unik samlingsplats för de krigförande parternas underrättelsetjänster och förvandlades därför till ett "Nordens Casablanca". Med kalla kriget flyttade verksamheten in i skuggorna, med en febril jakt på utländska spioner och egna förrädare.

Detta är en ytterligare intressant bok av Wilhelm Agrell. Den uppdelas i tre skeden:

1. Den första staden: Flanörernas, spionernas och revolutionärernas Stockholm (1905 - 1938).
2. Den andra staden: Nordens Casablanca (1939 - 1945).
3. Den tredje staden: Det dolda Stockholm (1946 - 1989).

Det som levandegör de 21 kapitel, boken är uppdelad i, är den karta över Stockholm, där 18 intressanta platser och de verksamheter, som fanns där vid olika tider, beskrivs.

En karta över Stockholm med de 18 platserna/byggnaderna finns i boken och de är kopplade till kapitel i boken.

De mest uppseendeväckande kapitlen finns i skede 3 (1946 - 1989). Beskrivningar av C-byrån, senare T-byrån och därefter i omstöpt form IB är verkligen underhållande. Speciellt avsnittet om Grevgatan 24, Birgers (Elmér) Parfymeri. Bra uppslag till film med Jönssonligan.

Kapitel 17 om Malmkillnadsgatan 28, där verksamheten i Apkällaren och de cirka 1 000 apor och dess "fodervärdar" beskrivs, vilka fanns utplacerade i olika strategiskt betydelsefulla områden i Stockholm och dess omgivning. En burlesk beskrivning värdig Fritiof Nilsson Piraten.

Detta endast ett par av beskrivningarna. Samtliga kapitel är mycket intressanta och ger information om tidigare hantering av underrättelseverksamheten i vårt land - på gott och ont.

Birger Jarls Torg, beskrivs som IB:s vagg och hur Generalstaben inser behovet av en organiserad "Underrättelsebyrå", vilken också bildades och fick beteckningen "Detalj 4".

Stockholm besöktes av många informationssökare, konspiratörer och oppositionella från många länder. Platser som var populära mötesplatser var hotell och näringsställen. Gustafssons Pensionat på Birger Jarlsgatan och Grand Hotel var ett par av dem.

Efter krigsslutet 1918 fann man, att behovet av underrättelsetjänster minskade. De tyska stationerna försvann, men däremot dök representanter från Sovjetunionen upp. Dessa betraktades i väst som paria, en illegitim regim, som gripit makten med våld och plundrat den ryska staten, enskilda medborgare och utländska företag. Säkerhetsarbetet fortsatte i nya banor.

När andra världskriget bröt ut i september 1939 fanns ett embryo kvar till en svensk underrättelsetjänst efter mellankrigstidens nedrustning. Den var lokaliserad till "Grå huset" på Östermalmsgatan. Det var dags att återuppväcka den av budgetsvält avsmannade Underrättelsebyrån. Den kallades inledningsvis Gränsbyrån, senare Centralbyrån eller C-byrån. Chef blev major Carl Petersén. Verksamheten hörde inte hemma i de officiella salongerna, utan fick flytta ut från Grå huset till Valhallavägen och senare till Sibyllegatan. C-byrån föll på gravt internt missnöje.

Krigsslutet 1945 innebar att Stockholms tid som centrum för internationell underrättelseverksamhet upphörde. C-byråns verksamhet var till stora delar överspelad i och med krigsslutet. Carl Petersén fick gå i motvillig pension och ersattes av Thede Palm. Palm trodde han skulle avveckla verksamheten, men vinden blåste åt motsatt håll och skulle byggas upp igen, denna gång med fokus österut. Den nya hemliga organisationen fick benämningen T-kontoret. Verksamheten bedrevs i anonyma hyreslägenheter.

Flyttningarna gick smidigt i och med att flyttgodset var närmast obefintligt.

Fram till mitten av 1950-talet utbildade och utrustade T-kontoret ett antal successiva agentgrupper från de baltiska staterna. En före detta tysk patrullbåt användes i operationerna. Det blev en katastrof och den 6 mars slog fällan igen.

UD vaknade upp och man var inte vänligt stämd mot Palm och hans verksamhet. Den borde bringas under politisk kontroll. T-kontorets tid var ute.

En ny aktör kom upp på arenan, Birger Elmér, socialdemokrat och god vän med Olof Palme. Elmér manövrerade ut Thede Palm och 1965 bildades en sammanslagen underrättelsetjänst, IB. Ingen visste vad förkortningen betydde, men var i bruk till avslöjandet 1973. Verksamheten flyttade till en Elmérs fastighet på Grevgatan 24. I samma hus hade parfymföretaget Oriflame sin verksamhet och Elmérs verksamhet fick namnet "Birgers parfymeri". IB var ett rövarnäste. Håkan Isacson, en av de drivande, hade ett stort antal avlönade källor, som han själv hittat på och vars ersättning, han följaktligen kunde stoppa i egen ficka. Isacson fick sparken, dock under diskreta former. Avskedet eroderade lojaliteten för IB och Isacson avslöjade andra skumraskaffärer för journalisten Peter Bratt, som fick kontakt med Jan Guillou.

IB avvecklades 1973 och Elmér pensionerades, men dök upp i verksamheten gång på gång. 1976 upptäckte den nytillträdande försvarsministern Erik Krönmark, att det läckte pengar från departementet till Elmér och beordrade ÖB Stig Synnergren att omgående avveckla honom. Den socialdemokratiska regeringen hade låtit Olof Palmes vän vara kvar i lönerullorna!

Författaren **Wilhelm Agrell** är Sveriges främsta expert på underrättelseanalys och svensk säkerhetspolitik. I denna bok berättar han den rafflande historien om *Stockholm som spioncentral*. Läsaren får följa med till hemlighetsmakeriets platser, där verklighetens agenter levde och verkade. Historiska Media och Wilhelm Agrell 2020. ISBN:978-91-7789-225-0.

Stellan Andersson

40 år sedan U 137 grundstötte på Gåsefjärden

Den 27 oktober 2021 var det på dagen 40 år sedan den sovjetiska ubåten *U 137* (eg 363) grundstötte på Gåsefjärden intill skäret Torumskär i Karlskrona östra skärgård. Händelsen satte Sverige och Karlskrona på världskartan.

Grundstötningen blev en världsnöhet av sällan skådat märke och det har skrivits massor av böcker, artiklar och annat kring händelsen.

Jag ska inte på nytt redogöra för händelseförloppet eller spekulationer om, vad ubåten hade på Gåsefjärden att göra. I detta fall hänvisar jag till den litteratur, som finns i ämnet.

Jag tar fasta på tre händelser i Karlskrona kring 40-årsfirandet, utställning på Marinmuseum, berättarkväll på Marinmuseum och boksläpp.

På Marinmuseum har man kompletterat utställningen om det kalla kriget med att visa inspelade intervjuer med dåvarande statsministern Torbjörn Fälldin, med oppositionsledaren Ingvar Carlsson och en del andra personer, som stod i händelsens centrum. Denna filmhörna har kompletterats med några utställningsföremål, bl.a. kapten Gusjins mössa.

Ögonvitnesskildringar

Marinmuseum Har under året uppmanat till att sända in ögonvitnesskildringar kring episoden med *U 137* och gensvaret har varit enormt. Allt detta material finns nu samlat vid museet för framtida forskning.

Den 27 oktober, på dagen 40 år efter grundstötningen, anordnades en temakväll, där såväl f.d. myndighetsrepresentanter som ”vanligt” folk fick berätta sina minnen från händelsen. Hörsalen på Marinmuseum var fylld till sista plats med

U 137 på Gåsefjärden med fartyg från Kustbevakningen på babordssidan. I förgrunden nyfiken öbo och fiskare. Arkivbild

många köanden utanför och förhoppning om något återbud.

De dåvarande myndigheterna var Sydkustens örlogsbas (ÖrlbS), Blekinge kustartilleriförsvaret (BK/Fo 15), 1.ubåtsflottiljen (1.ubflj) samt Västgöta flygflottilj (F 6) i Karlsborg.

Till detta kom Robotbåten *R 136 Västervik*.

Myndigheterna representerades i tur och ordning av Rolf Edwardson (ÖrlbS), Rolf Lindén (BK/Fo 15), Christer Gjeriluk (F 6) samt Björn Hamilton och Bertil Svedlund (1.ubflj). Dessa berättade om verksamheten och händelser kopplade till incidenten. Till detta kom berättelser från några deltagande före detta värnpliktiga.

Robotbåten *R 136 Västerviks* roll

Dåvarande FC Västervik, Tomas Fagö, berättade, hur han fick order att vara den plattform, där den sovjetiska fartygschefen och den politiske officeren Besedin skulle förhöras och vilka åtgärder han hade att genomföra ombord. Bl.a. skulle ett antal hytter frigöras och i dessa stängdes de förhörda in i väntan på sin tur, noggrant övervakade av någon post från fartyget. Sovjeterna skulle inte ha någon möjlighet att kommunicera med varann. Tomas beskrev det hela som överkligt, men allt fungerade

utan problem. Det enda, som för ett kort uppehåll var, att besked kom till FC *U 137*, att man bärgat ubåten ute på Gåsefjärden i det hårda vädret, där vinden ibland uppnådde orkanstyrka.

På Marinmuseum uppträdde också Roger Kvarnhammar, som var 1.signalman på *R 136* vid tiden för *U 137*-episoden. Man hade haft en intensiv verksamhet under året, bl.a. beroende på krisen i Polen samt Warszawa-paktens stora övning på sommaren. På grund av detta fick sjömännen, när de ryckte ut s.k. färdighållningsorder för att snabbt kunna rycka in igen. Den personliga utrustningen stod packad och klar på örlogsbasen. Det tog endast några veckor, innan det var dags för Roger att rycka in igen och på nytt återuppta befattningen som 1.signalman och den viktiga uppgiften ombord på *Västervik*. Det som då hände, har satt spår för livet.

Några ytterligare ögonvitnesskildringar

Lars Erik Johansson från Södertälje berättade, att han var röjdykare i flottan och att hela dykargruppen beordrades till Karlskrona och delta i arbetet kring *U 137*.

De flesta dykningarna gjordes sedan ubåten lämnat Gåsefjärden och varje kvadratmeter inom området

Några av de befäl vid BK/Fo 15 med KA 2, som medverkat i boken
Foto Olle Melin

undersöktes. Man fann absolut ingenting – ja ett undantag blev det. Lars-Erik hittade ett ryskt, tomt cigarettpaket, som han bevarat som minne och som nu överlämnades till museichefen Mats Persson, som tog med stor glädje emot gåvan att placeras i samlingarna kring U 137, där föremålen tidigare endast utgjordes av kapten Gusjins mössa.

En av fallskärmsjägarna, som kom till Karlskrona, berättade, att de kom till Karlskrona från en övning i norra Sverige. De fick order att ansluta på Gåsefjärden, där en sovjetisk ubåt gått på grund. Ingen i gruppen fattade alvaret, utan trodde, att ordern ingick som en del av övningen. De blev snart varse, vad som pågick.

Bärgarlön eller timersättning

Bärgningsledare, dåvarande ekipagemästaren Thor Widell, hade träffat avtal med Karlshamn hamn om bogserhjälp, när U 137 skulle dras av grundet. När vinden på Gåsefjärden nådde orkanstyrka, så tyckte bärgaren, förre hamnchefen i Karlshamn Jüri Selling, att nu var det inte fråga om vanlig bogsering utan nu var det bärgning, som gällde och därmed bärgarlön istället för timersättning. Det blev tvist om detta, men Karlshamns hamn vann målet i tre instanser, tingsrätt, hovrätt och högsta domstolen.

Dåvarande statsministern Torbjörn Fälldin framträder

Om detta berättade Jüri Selling med stor inlevelse.

Boksläpp

Den 26 oktober släpptes boken *U 137. Vi som höll gränsen*. Boken innehåller 39 berättelser av befäl från BK/Fo 15 med KA 2, som på något sätt var inblandade vid händelserna kring U 137. Bakom boken står KA-officerarna Birger Werner och Rolf Lindén. Boken recenseras på annan plats i tidningen

Tiden går fort och om ytterligare 40 år, torde det inte finnas kvar någon i livet, som kan berätta om händelserna på Gåsefjärden i oktober-november 1981.

Olle Melin

Marinmuseets hörsal var fylld till sista plats

Kapten Gusjins mössa

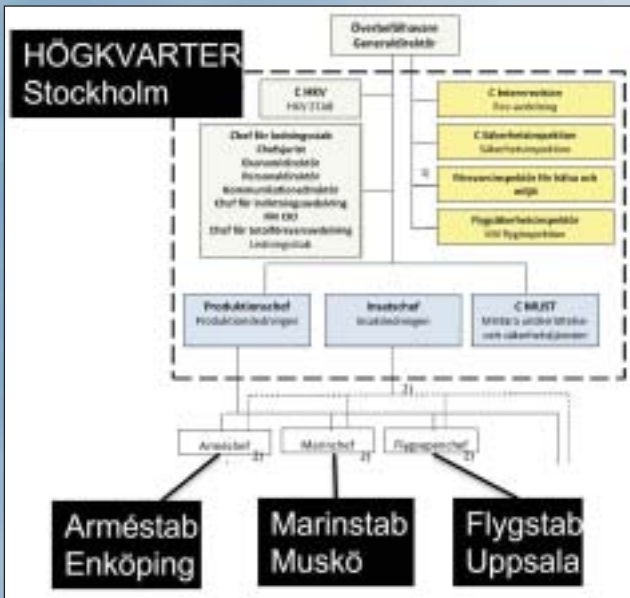

Berättarafton. Från vänster Rolf Edwardson ÖrlbS, Rolf Lindén BK/Fo 15, Roger Kvarnhammar besättningsman Västervik, Tomas Fagö FC Västervik, Björn Hamilton 1.ubflj och Christer Gjeriluk, F6

Marinen år 2030

I samband med att Varvshistoriska föreningen i Karlskrona hade sitt årsmöte, höll kommandör Mats Agnéus ett föredrag om Marinen år 2030. Mats Agnéus tjänstgör i Högkvarteret som chef för utvecklingsavdelningen.

Föredraget illustrerades med ett antal bilder och dessa har Mats Agnéus välvilligt ställt till Flottans Mäns förfogande. Här nedan följer en bildkavalkad, där bilderna i vissa fall kompletterats med text.

Översiktsbild

Kommandostruktur vid operationer och insatser 2023

Marinens organisation

Ett stort tack till Mats Agnéus för informativt underlag

Grupperingsorter för Marinens förband

OPERATIONSMILJÖ

- 1914-1945 totalt 147 800 minor (SD 600 minor totalt)
- Östersjöns medeldjup är cirka 90 meter
- Sverige har cirka 200 000 öar
- Öar skiljer i vattendrömländor beroende på geografisk position och lerhalt
- Värta reallivsbilder
- Härvarvs svår- och lättare strömmar

LOGISTIK

- Förbandens förskick
- Förskick för tunga vapen
- Drivmedelomläggningar
- Ökad kontroll av hela logistikkedjan genom ökad ansvär och Merse skiffer särskilt i svår stäl är tyngd på gränsöppningar

Operationsmiljö

Logistik

MARINSTRIDSKRAFTERNAS DIMENSIONERANDE OPERATIONSTYPER

- Sjöstridsoperationer över Östersjön i syfte att upprätthålla fred och stabilitet
- Sjöstridsoperationer i syfte att säkerställa tillit till och utövandet
- Stödoperationer i syfte att säkerställa tillit till

FARTYGSBESTÅND 2030

KORVETTER: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

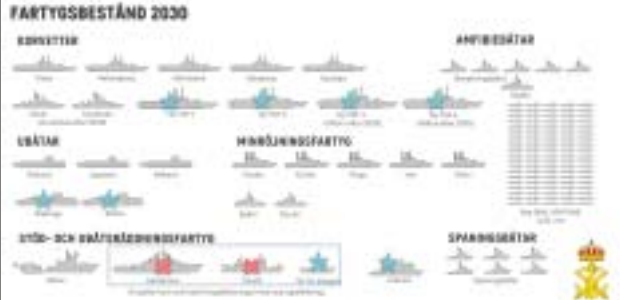
ANFIBIBÅTAR: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

UBÅTAR: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

MINRÖJNINGSFARTYG: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

STÖD- OCH SMÅSTRIDSFARTYG: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

SPANINGSFARTYG: 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10, 10

Marinstridskrafternas dimensionerande operationstyper

Fartygsbeståndet år 2030

SJÖSTRIDSKRAFTER

- Sjöstridsoperationer över Östersjön i syfte att upprätthålla fred och stabilitet
- Tillit till
- Utövandet
- Utövandet och säkerhetsstyrning
- Handledning
- Utövandet
- Utövandet

UTBILDNING

- Både sjöstrids- och amfibiebåtarna, rekryter, officerare och specialofficerare
- Viktigt: bred kompetensutveckling samt avancerade kurser
- Baserade i Karlskrona, Göteborg och Stockholm, Öngå

Sjöstridskrafterna

Utbildning

AMFIBIEKÄREN

- Verkar där vatten möter land och fungerar som mellan mellan sjö- och amfibiekräkter
- Verkar i fyra dimensioner med olika navigationsystem, i och under vattenytan, på land och i luften
- Utövar kontroll över kuststränder, baserade i Stockholms och i Göteborg
- Deltar i internationella insatser

VAD ÄR VIKTIGAST?

- Vi har många spänningar och vi måste skapa nötkräk tillverknings med andra
- Vår ledning bygger på förhållande och till tillit vattensida
- Vi levererar med det vi har

Amfibiekären

Vad är viktigast?

Kommentarer

3 nya ytstridsfartyg tillkommer, varav ett efter 2030. Gävle och Sundsvall avvecklas i början av 2030-talet. Stockholm och Malmö är avvecklade. Ubåten Halland livstidsförslängs, dock oklart hur detta ska ske. Ubåtarna av Blekingeklass är operativa. Minröjnfartygen är desamma som idag. Bland stödfartygen är Carlskrona och Trossö avvecklade men det är oklart hur ersättning ska ske. Artemis har ersatt Orion.

Spaningsfartyg och bevakningsbåtar har samma omfattning som idag. Ett antal nya stridsbåtar tillförs.

Tre herrar möttes på Oslofjorden

Kommandörkapten Andreas Anderssen

Överste Birger Eriksen

Det var herrar Anderssen, Eriksen och Blücher. Överste Birger Eriksen var sedan åtta år kommandant på fästningen Oscarsborg vid Dröback i fjordinloppet till Oslo och hade ett halvår kvar till dess, att han skulle pensioneras.

Andreas Anderssen var pensionerad kommandörkapten. Han hade bl.a. tjänstgjort vid Oscarsborgs torpedbatteri från 1919 till sin pensionering 1928.

Gebhardt Leberecht von Blücher, som titulerades Generalfeldmarschall, kunde inte vara med personligen. Han avled 122 år tidigare, men företrädde nu av den toppmoderna tunga tyska kryssare, som bar hans namn.

Den nionde april 1940 var vädret disigt med dimbankar och regnskurar, som kom och gick. Främmande örlogsfartyg hade siktats i Yttre Oslofjord. En uppfattning var, att de kunde vara engelska, som sökt sig dit in efter en skärmytsling på Nordsjön. Detta var felaktigt. Det var tre tyska kryssare och ett antal mindre fartyg, som ingick i Operation Weserübung, det tyska överfallet på Norge.

Blücher ledde den tyska styrkan och gick in i Dröbacksundet strax efter kl 04.00. Det var bråttom. Kl 05.00 skulle det tyska sändebudet i Oslo, Curt Breuer, överlämna ett ultimatum till den norska regeringen med, i praktiken, krav på total underkastelse.

Planen var, att *Blücher* då skulle ligga vid kaj i Oslo, med kanonerna riktade mot stadens centrum, för att påskynda och underlätta regeringens beslutsfattande.

Kryssaren kom aldrig till kaj i Oslo, ej heller någon annanstans. Två medelålders herrar, 61 och 65 år gamla, ville annorlunda.

När uppgifterna om främmande örlogsfartyg nådde Oscarsborg, ringde överste Eriksen till Dröback och fick sent på kvällen tag på Andreas Anderssen och bad honom komma ut som ersättare för chefen för torpedbatteriet, eftersom den ordinarie var sjukskriven. Enligt legenden rodde Anderssen ensam över fjorden i sin eka till batteriet.

Själv gick Eriksen ner till sina gamla 28 cm kanoner och lyckades få laddat två av dem, trots att merparten av servisen var hemförlovad. Till sitt förfogande hade han nu väsentligen kockar och annan kökspersonal, men inga artillerister.

Att ladda för flera skott var inte möjligt. Han kunde alltså endast avfira två granater. På fråga, om han verkligen avsåg att skjuta verkanseld, svarade han: ”Ja - och antingen blir det medalj eller krigsrätt”. Han visste inte nationaliteten på de främmande örlogsfartygen, men an-

Oscarsborgs fort

såg, att deras närvaro innebar en kränkning av den norska neutraliteten.

Blücher kom allt närmare. Oscarsborgs avståndsmätare hade svårigheter i den disiga luften och angav 3 600 meter. Med blotta ögat och utan tekniska hjälpmedel korrigerade Eriksen till 1 200 meter och kommanderade eld. Kryssaren träffades midskepps och började brinna våldsamt. Maskintelegrafens slogs ut. Styrningen låste sig. Nästan redlost drev fartyget bort från Oscarsborgs kanoner men mot torpedbatteriet.

”Skall det torpederas”? frågade Anderssen militäriskt korrekt. ”Det skall torpederas” svarade Eriksen lika korrekt. Föga hade ändrats i batteriet sedan Anderssen lämnat det 13 år tidigare. Han sköt två torpeder, som båda träffade och gav kryssaren nådastöten. Den kantrade åt babord och sjönk på 90 meters djup, endast 400 meter från stranden.

Ombord fanns besättningen på 1400 man och närmare 1000 infanterister, med uppdrag att hålla Oslo, att ta tillfånga kungafamilj och regering samt att stärka den tyska krigskassan, med vad som kunde hämtas ur den norska riksbankens guldvalv.

Kryssaren *Blücher*

Det är inte klarlagt, hur många som drunknade, men 600 lik bärgades ur fjorden och på stränderna.

Blücher var toppmodern: togs i aktiv tjänst den 5 april och sänktes tidigt på morgonen den 9 april efter endast drygt tre dagar under Erich Raeders Kriegsflagge!

Sänkningen av *Blücher* var den kanske viktigaste krigshandlingen i Norge och kryssaren själv går till hävderna med örlogshistoriens kortaste karriär, ett svårslaget och föga eftersträvat rekord!

(*Vasa* räknas inte. Hon hade ju aldrig tagits i tjänst).

Med några timmars försprång kunde kungafamiljen, regeringen och den norska guldreserven ta sig till säkerhet i England.

Birger Eriksen räknas som en av Norges största hjältar. Hans mod att fatta ett avgörande beslut i rätt ögonblick ledde till, att kriget i Norge blev betydligt längre och kostsammare än, vad angriparen räknat med.

Han är idag en symbol för Norges frihet.

Tom Rydberg

Blücher sänks i Oslofjorden

Fossilnytt

Jag lyssnar rätt ofta och andäktigt till tolvslaget från stadshuset i huvudstaden. Sekunderna mellan slagen är ödesmättade och kommer aldrig igen. Därefter kommer Dagens dikt, även den ödesmättad och tung. Ibland obegriplig för mig hur jag än försöker. Det hela avslutas med musik. Det slår mig att jag aldrig lockats till skratt eller blivit glad av detta dagliga fenomen, och en svängig låt som avslutning kan man glömma. Men jag lyssnar ändå.

När jag kommer in på ”hemmet”, om jag någonsin gör det, får jag inte dricka läsk! Om jag däremot vill använda droger så kan det kanske vara normaliserat? Mycket ska man höra innan örönen ramlar av. Vem ska betala och vem tjänar storkovan.

En dag stegade jag som vanligt mina 200 meter till brevlådan, för att hämta min papperstidning som jag inte vill vara utan. På hemvägen ögnade jag första sidan och blev omedelbart på min vakt. I stor svart stil stod ”Männens rörelsefrihet bör begränsas”. Vad som åsyftades framgick inte i tidningen och lugnad kunde jag gå vidare. Bara några dagar senare läste jag denna rubrik- ”Polisen gjorde fel när man avslöjade en mördare”. Då hajar man väl också till. Kan det någonsin vara fel att hitta en mördare? Det var metoden som en myndighet hade synpunkter på. Jag undrar vilken myndighet som har synpunkter om mördaren inte hittas.

Tro det eller ej men jag tittade och lyssnade på alla 33 bidragen till Eurovision Song Contest. Jag kommer bara ihåg Finlands bidrag. En hårdrockslåt och bandets trummis var nog den mest ”slagfärdiga” jag någonsin sett och hört. Av trumsetet återstod bara spillror när det hela var över.

Vi leder skytteligan. Det har ju en positiv klang och betyder inom sportens värld, att ha gjort flest mål. Den skytteliga vi nu leder är föga beundransvärd. Varken acceptabel eller OK. Det måste inte utredas. Solklart. Våra ungdomar måste bli sedda och inte lämnade därhän. Värnplikten var bra. Där var det svårt att bli osedd och man blev medräknad. Eller är jag ute och reser bland nostalgiska minnen!

Med anledning av fotbolls-EM. Fotbollsspelare tycks lida av fallandesjuka och har definitivt teatraliska anlag - t ex Locatelli, med flera, som ramlar ihop för bagatelli.

Kalle i kroken for illa av värmen och närmade sig sin fru, och fick kalla handen. Kalle led också av spelberoende, men förklarade stolt en dag, för sin kompis, att han övervunnit den svagheten. Men kompiserna verkade skeptisk, varför Kalle tillade – ”ska vi slå vad”.

Till något allvarligare. Är det inte väl vildsint att en politisk ”vilde” ska avgöra vem som ska bli statsminister och bilda regering. Oroväckande att vi har ”vildar” i riksdagen. Det ska bli ändring på det har man lovat. Fast politiska beslut fattas ju i ultrarapid och oftast i efterhand eller rent av för sent. Det finns säkert förklaringar till detta - som bör utredas.

På vetenskapsradion hörde jag att de som hör dåligt, och det gör jag, kan få bättre hörsel med krokodilöröron. Så nu hoppas jag få ett par sådana. Men om jag inte missar mig så är väskor och skor i krokodilskinn inte så väl sedda. Blir jag då utpekad av ”krokodilernas vänner”? Vad vet man. Och hör sedan.

Man får en känsla av att de som bestämmer om kvinnors klädsel i beachhandboll, helst skulle vilja se dem nakna, med tanke på anvisade plagg, bikini och/eller tigha shorts.

Wild cat news- I debatten om köttätande sporde jag att katter svarar för en betydande del av för klimatet skadliga utsläpp. Jag kan svårligen tänka mig att våra katter blir vegetarianer även om de ibland äter gräs.

Nu är det slut – mina minnen försvinner i fjärran. Men ett kom jag plötsligt på.

För oändligt längesedan fick en kollega i uppgift att genomföra en övning på en ö. Det var en ganska omfattande övning som krävde förberedelser. När chefen var klar med sina instruktioner frågade kollegan vilken båt som stod till förfogande. Svaret blev ”nått får du väl för f-n klara ut själv.

Adios amigos

Bengt-G Lex Fossil

Vi gratulerar

90 år född

320322 Olof Svensson
320507 Bernt Wahlström

Vimmerby
Karlskrona

60 år född

620403 Örjan Petersson
620516 Lars Josephson
620601 Mikael Alf

Kalmar
Västra Frölunda
Karlshamn

85 år född

370421 Gunvor Ronnefalk
370429 Tore Andersson
370513 Lars-Göran Persson
370517 Birgit Freij
370605 Anders Berlin

Nättraby
Olofström
Solna
Karlskrona
Fårösund

55 år född

670526 Patrik Svärd

Landskrona

80 år född

420218 Lars Hidling
420605 Bengt-Göran Lexhagen

Karlskrona
Karlskrona

Avlidna medlemmar

75 år född

470102 Roland Strandh
470109 Hans Hansson
470311 Jan-Erik Hansen
470406 Leif Olsson
470602 Tom Bergström

Rödeby
Viken
Åsa
Lyckeby
Karlskrona

Inger-Maj Gustafsson	Karlskrona	2021-11-07
Arne Lundström	Stockholm 2	2021-09-15
Lars Ågren	Karlskrona	2021-08-05
Alf Sernhed	Jämfö	2021-07-15
Sten Joelsson	Olofström	2021-07-09
Eva Petersson	Karlskrona	2021-03-09

70 år född

520127 Lennart Lilja

Karlskrona

Nya medlemmar

65 år född

570321 Ulf Johansson

Karlskrona

Patrik Sörman	Ringarum
Robert Zwicker	Västra Frölunda
Göran Johansson	Karlskrona
Lars Andersson	Karlskrona

VERKSAMHETSPLAN 2022

22 februari	ÅRSMÖTE 1800 Sjöofficersmässen
17 maj	MILITÄRHISTORISK UTFLYKT/VÅRRESA
16 juni	Besök KUNGS HOLMSFORT? (Eventuellt)
2-4 september	KA KAMRATFÖRENINGSTRÄFF Göteborg
E s o	HÖSTMÖTE (Se Kustposten nr 2022/1)

Ordförande Peter Glimvall ledde årsmötesförhandlingarna

Björn Wallmert med Kamratföreningens fana

Bilder från Årsmötet

Foto Ulla Melin

Lisbet Landin och Per Engkvist

*KA 2 siste regementschef
Günter Villman högtidstalar*